

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2 40
 Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscriptele nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730

Statul maghiar

de A. D. Xenopol

Statul încorporează ideea dreptății față cu oamenii ce trăesc în sânul lui și ideea puterii față cu organismele politice înconjurătoare.

Statul maghiar respingând însă din alcătuirea lui lăuntrică realizarea dreptului, nu înfățișează în raport cu celelalte state, decât aparența puterii, fără nici o vlagă adevărată; aceasta din cauză, că frământările provenite din nedreptățile interne slăbesc puterile lui în afară.

Este cunoscută și îndestul de documentată starea de neliniște, în care trăiește Ungaria din cauza nemulțumirii naționalităților nemaghiare, căreia ele sunt supuse din partea poporului domnitor. Să cercetăm numai urmările acestei încordări asupra puterii exterioare a Statului maghiar.

Este învederat, că patriotismul este un simțimânt. Si că în această însușire el trebuie să pornească liber din suflet, iar nu să fie impus de mijloace constrângătoare. Cari sunt însă rădăcinile acestui puternic simțimânt? Fără a intra în amănunțimi, contopim în una singură cele trei definiții ale patriotismului, că el este iubirea țării, a neamului și cea a trecutului.

Să cercetăm cari din aceste elemente se pot întâlni în sufletele popoarelor nemaghiare față cu Statul, în care trăesc?

Iubire a țării lor trebuie să se afle nețâgăduit; însă fiecare din aceste popoare

locuesc în regiuni deosebite, pe cari pot să le iubească, fără a se gândi la patria maghiară: Sârbii, partea de sud a Ungariei; Slovaci, Nord-Vestul; Croații și Români țările lor proprii: Croația și Transilvania cu Banatul, Crișana și Maramurașul. Iubirea țării din partea naționalităților nemaghiare nu alcătuește pentru ele un element al patriotismului maghiar, ci unul al regiunilor deosebite, pe cari ele le locuesc. Iubirea neamului cu toate manifestările lui, între cari cea de căpetenie este limba, iarăș nu poate fi pentru celelalte naționalități, decât cea maghiară, un imbold la iubirea Statului unguresc pentru teneiul cel foarte firesc, că neamul unguresc și graiul lui sunt cu desăvârșire străine de acele ale popoarelor conlocuitoare.

Iubirea trecutului comun! Dar acesta a fost un trecut de urgie; o eră nesfârșită de lacome apăsări, de nedreptăți covârșitoare, de feroase schingiuri.

Prin urmare pe nici unul din elementele normale ale patriotismului nu se poate întemeia alipirea popoarelor de alt neam către Statul unguresc. El trebuie să-și caute chitul aiurea, anume în ocrotirea intereselor comune, care să garanteze popoarelor de fire deosebită, ce trăesc întrilocate în Statul maghiar, o viață mulțămită; în care caz ele ar găsi totodată în sânul unui organism mai mare politic, și o siguranță mai mare exterioară.

Interesul Statului maghiar ar sta deci în alipirea naționalităților nemaghiare prin alt mijloc, decât prin acel al iubirii țării, a neamului și a trecutului, cari nu pot hrăni patriotismul comun.

Acest mijloc nu poate fi însă numai îngrijirea de interesele materiale, principiul pus în practică de Statul Austria, cât timp a predominat în el elementul german. Acest principiu s'a arătat ca neîndestulător, și poporul, ce a dovedit că numai cu pânticele nu se pot satisface toate năzuințele omenești și că mai sunt de lipsă și nevoi ideale, este tocmai *poporul maghiar*. Ocrotirea intereselor trebuie să se întindă la întreaga sferă a vieții omenești.

Statul maghiar deci ar trebui să poarte de grijă ca naționalitățile nemaghiare să nu simtă că trăesc sub un guvernământ străin; că ele se află tot așa de bine ca și când ar trăi sub guvernul lor propriu, adăugându-li-se folosul unei apărări internaționale mai puternice.

În loc de acestea ce vedem? — O întocmire politică, care nemulțumește pe toată lumea, afară de poporul domnitor și încă acesta nu în întregime; o întocmire politică, care jignește tot ce omul are mai adânc sădit în sufletul său; care face pe fiecare nemaghiar să se simtă desprins de Statul în care trăește, sau să se prefacă a-l iubi numai de frica jandarmului ce stă la spatele lui.

Este aceasta o întocmire politică înțeleaptă? Răspunde ea intereselor poporului domnitor? Se poate oare conduce un stat numai cu baioneta, și se poate oare ca jumătate din populația lui să nu aibă altă grijă decât de a menține în liniște pe cealaltă jumătate?

Dar dacă această situație atât de încordată este greu de menținut în timp de pace, ce s'ar putea întâmpla în cazul unei

Un punct luminos

de Al. I. Hodoș

Desigur că un anic al păcii universale, un partizan al utopiei rezolvării conflictelor dintre popoare pe cale de arbitragiu, n'ar prea fi rămas plăcut impresionat dacă ar fi stat față la manifestările deosebit de călduroase cu cari a fost primit la București, și peste tot în România, eroul dela Port-Artur, mareșalul japonez Noghi. În adevăr, eră evident că acele manifestări se adresau rășboinicului, viteazului conducător de oști, — era deci oarecum o apoteozare a ridicării de arme și de scuturi întru apărarea drepturilor încălcate sau amenințate ale popoarelor, o fierbinte preamărire a îndrănelii, a hotărării împinse până la vărsarea de sânge și până la jertfa propriei vieți, când altfel nu se poate, pentru mântuirea patriei și a neamului...

Românul peste tot, și îndeosebi bucureșteanul, sunt dintre aceia cari nu prea se miră, nu se prea lasă viu impresionat de multe lucruri în lumea asta. Pe ei nu prea li epatezi ușor cu orișice. Regina României, dacă nu ne înșelăm, a făcut odată observarea că mai nici unul din micii burghezi sau chiar din țărani ce vizitează, când e deschis publicului, somptuosul castel Peleş, nu se arată din cale afară mirați sau impresionat de luxul și de măreția de acolo. Privesc toate cu un aer natural, fără să clipească, par'că ar zice: „Păi firește, dacă e castel, așa trebuie să fie"... Tot

asa nu-l uimești pe român, pe bucureștean, nici cu exotismul.

Mii și mii de oameni au ieșit întru întâmpinarea generalului japonez și a însoțitorilor lui, dar între ei am putea spune cu siguranță că n'a fost nici unul mânat de curiozitatea d'a vedea un japonez, un om de altă rasă venit de peste mări și țări... Nu zicem că dacă n'ar fi fost decât atât, nu s'ar fi găsit totuși curioși cari să se oprească și să privească, — dar ei s'ar fi ivit mai mult în mod întâmplător, n'ar fi fost nici pe departe atâția, — și în tot cazul ar fi lipsit manifestările.

Deci aceste manifestări își găsesc explicația într'o stare sufletească deosebită a publicului românesc, — stare sufletească ce nu are a face cu simpla curiozitate nici pe departe. Ce este atunci?

Curentul pacific a atins și România, negreșit, ca orice propagandă isvorită în definitiv din sentimente și porniri generoase. Avem și noi reprezentanții noștri la congresele pentru pace, articolele noastre de gazetă, preamăritoare a tuturor năzuințelor cu lozincă umanitară: „jos armele!“ — însăfârșit nu ne lipsesc nici în ordinea aceasta manifestările cu cari ținem să nu rămănem în urmă a tot ce e curent, sau modă, în „lumea civilizată“... Cu toate acestea, românul a rămas, și este încă, rășboinic, în sufletul lui. Și e firesc și lucrul acesta.

De înțeles este, ca popoarele, cari și-au ajuns idealul lor național, — sau poate au trecut chiar *dincolo* de el, — să fie înclinate spre

dispozițiuni pașnice. Ne mai având să aștepte nimica dela războaie, sau poate chiar având totul de pierdut de pe urma lor, negreșit, că au să năzuiască spre atotfericitoarea pace și ei au să-i cânte toate imnurile de preamărire. Nici leul, după ce s'a asigurat de pradă, nu dorește altceva, decât să fie lăsat în pace, — și nu redevine feroce, decât dacă e urburat în această beatitudine a lui, sau când redevine fiământ, poftitor de nouă *întărire*... Și popoarele, înmulțindu-se, și nemai ajungându-le teritoriul patriei spre hrană și îndestulare, redevin rășboinice, și le zărim atunci, întâlnindu-se și ciocnindu-se pe tărâmurile depărtate; — în această „expansiune colonială“ vedem totuși triumfând uneori și principiul „bunei învoeli“, lucru bineînțeles mult mai ușor de realizat — pe spinarea altora.

Dar când soarta încercărilor grele, a voit să faci parte dintr'un neam sfășiat, apăsător, ținut cu silnicia departe de puțința desvoltării libere la care are drept orice neam, — îl are, dacă știe să și-l afirme, — atunci instinctiv simți, că jertfe au să ți-se ceară încă, și ai să aduci, până să poți ajunge să te numeri, și tu, în rândul neamurilor stăpâne pe soarta lor... Instinctiv simți atunci, că războaie trebuie să mai fie, și că din ele va putea să rezulte îndrumare mântuitoare pentru neamul tău... Că datorește încă ceva, rășboiul, neamului acestuia!

Iată pentru ce, dacă ai auzit pe ici pe colo lăudându-se și la noi pacificele năzuințe și propagande, — pe nimeni nu l-ai văzut cu adevărat

complicări internaționale? Punem numai întrebarea; căci răspunsul reiese dela sine.

Statele poliglote nu-și pot menține unitatea decât în formă federativă, mai mult sau mai puțin concentrată, după împrejurări. Așa se menține și se va menține Elveția, care știe să rețină într'un organism politic comun trei naționalități deosebite, cu toată puternica atragere de către centrele cele mari de acelaș neam ce le înconjură. Cum au ajuns Elvețienii să îndeplinească această minune? — Prin respectarea *tuturor intereselor naționale* ale popoarelor conviețuitoare, adăogând foloase comune, pe cari nu le-ar putea găsi nici Germanii, dintre ei, în Germania; nici Francezii, în Franța; nici Italianii în Italia.

Așa ar trebui să facă și Ungurii: să lese pe fiecare popor din cuprinsul statului lor, să trăiască după datinele lui, reținându-le pe toate prin foloasele pe cari nu le-ar putea avea nici Slovacia în Boemia, nici Sârbii în Serbia, nici Românii în România.

Așa ar trebui să facă Ungurii dacă ar fi înțelepți.

Acest *dacă* însă nimicește toată alcătuirea.

Scrisoare din Londra

III.

Londra, 31 Iulie 1911.

În șirul informațiilor urmează acum să vă descriu, cum a venit chestia română înaintea Congresului.

Programul publicat de comitetul executiv al Congresului, a precizat destul de clar marginile, cadrele, în care au să se prezinte chestiile naționale, ca parte integrantă pentru o întrunire, în care au să discute problemele culturale, economice, politice, sub titlul de „*respectul raselor*.”

Chestiile numite de politică militantă actuală, au fost „a limine” exchise, eli-

entuziasmat de ideea păcii universale și perpetue... În sărbătorirea eroului japonez însă, instinctul adevărat, de care arde sufletul în noi, s'a dat pe față, — zadarnic l-am tăgădui, și nici n'am putea face să nu se cunoască.

A mai fost oare și vr'un alt sentiment la temelul acelor manifestări? Tot ce se poate.

Depărtați suntem, foarte depărtați, de patria mareșalului Noghi. Și totuși e ceva ce ne apropie. Este că suntem, și noi și japonezii, vecinii aceluiaș imperiu colos, unii la apus, alții la răsărit.

În poporul nostru a fost odinioară, și urme mai sunt și astăzi de o mare evlavie, față de pravoslavnică putere dela răsărit și miază-noapte. Durere, acest sentiment a trebuit să se schimbe, prin două lovituri hotărâtor sângeroase ce ne-a dat uriașul vecin, — și ni-le-a dat mai mult printr'un fel de capriciu cum au unii *tari*, așa numai ca să-și arate puterea. Cu cât a sporit oare puterea colosului, și ce nevoie avea el, numai decât, ca să sfășie din corpul țării românești nefericita noastră Basarabie?... De atunci, de acum un veac, sângerează rana ce ni-s'a făcut, înveninată încă odată, cu o nouă cruzimă, acum 33 de ani...

Și el, acel colos, și oricine, n'ar putea, gândindu-se, să nu-și spună, că în mare ticăloșie ar însemna să fi căzut un popor, care să nu țină minte asemenea lucruri, care să nu simtă de-apurarea durerea ranei, ce nu poate avea decât una și singură vindecare... Ei, apoi orice, dar în ticăloșie n'am căzut, și n'o să cădem noi vr'odată.

Cine știe? Poate cu timpul se vor mai

minante, și s'au stabilit, ca întrebările referitoare la viața popoarelor, să se înfățișeze prin oratori sub scutul principiilor mari de umanism și civilizațiune, afirmându-se drepturile ca pretensiuni ale libertăților publice pentru popoare, și așa să se releveze prin știința etnografică și istorică rolul și misiunea, chemarea popoarelor, în concertul cel mare al vieții omenirii întregi.

Eu m'am năzuit a mă conforma acestor normative, pe cari le-am crezut de juste, pentru scopurile acestui Congres, și așa m'am și pregătit a pune chestia noastră națională, chestia poporului român, în cadrele postulatelor etnografice și istorice.

Voi expune, pas de pas, cum s'au urmat lucrurile, fără a cerca conexiunile, fiindcă, incidentele, de cari vorbesc, n'au fost, n'au putut fi prevăzute.

În 26 Iulie, înainte de deschiderea Congresului, m'am prezentat în sală, și văzând un grup de 3 bărbați, cu deputatul dr. Al. Giesswein, deputat în parlamentul ungar, m'am dus deadreptul spre ei. Vorbiau, foarte aprinși, că s'a făcut o mare nedreptate „Ungariei”, adică „națiunii maghiare”, pentru că într'un memoriu publicat de profesorul de drept public, Macdonell, dela universitatea din Londra, sub titlu de: „*Dreptul public, internațional și rasele subjugate*”, se vorbește despre condițiunea „Românilor în Ungaria”, a „Finlandezilor în Rusia”, a „Macedonenilor și a Armenilor în Turcia” etc. prezentându-le ca chestii de actualitate, și însoțindu-și tema cu următoarea reflexiune judicioasă: „Arbitrajul internațional nu ajută decât în mod îndepărtat și indirect rezolvirea problemelor impuse în cazurile mai sus citate. Astăzi fiecare stat zice, și va zice încă multă vreme: „Eu vreau să fiu stăpân în casa mea...” Noi trebuie să cercăm, (pe cât ne stă în putință), pe altă cale dezlegarea problemelor mari, ce sunt în legătură cu diferențele și coliziunile, dintre popoarele deosebite”.

Un membru al grupului amintit, un

schimba lucrurile; multe se pot schimba în lumea asta. Poate, că Rusia de astăzi — Rusia de ieri, — se va preface, din Statul acela rapace și întrecut ca dezvoltarea puterii sale monstruoasă, — se va preface în ceea ce cade și e frumos să fie un Stat așa de puternic, — în pilduitorul și ocrotitorul dreptății pentru toți. În unele epoce ale istoriei sale, Franța a fost un astfel de Stat; — iată pilda de urmat pentru Statele mari, cărora numai atunci le șade bine, când pe lângă mari, mai sunt și *generoase*, în înțelesul mare, nobil, al acestui cuvânt.

Poate... Și atunci, desigur, Rusia nu va mai fi învinsă, nici de Japonezi, nici de Altceineva, — și nimeni nu va mai fi, care să simtă în sinea lui ca o pedeapsă a Cerului asemenea înfrângeri ale trufiei, ce l-ar fi nedreptățit și l-ar fi rănit și pe el odată.

Cu cât mai frumos n'ar fi, să putem sărbători triumful dreptății senine și generoase, decât pe acela al sângeroasei răsunări... Dar astea sunt visuri!

Până să ajungem acolo, — instinctiv vedem învălmășeli, turburări, scânteieri de foc, amestecându-se în taina vremurilor ce au să vină. Fum și întunec; ropot de pușcă, șuierat de gloanțe, bubuit de tunuri... Cine va fi în față, cine în urmă?... Toate acestea, nu le putem ști încă astăzi...

Numai, — chipul micului dar energicului japonez, ne apare ca un punct luminos în haosul viitorului.

jidan din Ungaria, cu vorbă hotărâtă spunea celorlalți, că aici „avem de a face de nou, cu o intrigă valahă, îndreptată în contra maghiarismului”, ceilalți, mai serioși, spuneau, că vor rectifica opiniunea greșită a celebrului profesor. Eu i-am advertizat cu toată hotărârea, că n'au a provoca discuțiuni de natura de ei contemplată, fiindcă faptul opresiunii politice există, împreună cu neîndestulirea, ce urmează firește din ea. Dacă însă vor stărui în voința lor de provocare, eu, ca fiul națiunii, a rassei, despre care e vorbă, voi ști să-mi fac datoria. Ne-am despărțit, și fiecare și-au ocupat locul.

S'a deschis Congresul prin lordul Weardale, cu vorbirea, și în spiritul, cum s'a făcut raport în coloanele „Românului”.

După discursurile de salutare, Congresul a intrat în pertractări meritorice asupra chestiilor puse la ordinea zilei.

La rândul său a urmat renumitul profesor dela universitatea din Roma, I. Sergi.

A constat în termeni generali, că în chestia mare, ce s'a sulevat prin acest congres, în chestia raselor, sunt a se rezolva o mulțime de probleme, cu ajutorul științelor, cu antropologia, cu sociologia, dar mai presus de toate sunt a se lua în seamă chestiile mari umanitare, de libertăți publice, și a drepturilor înăscute în firea și ființa fiecărui popor. Mai ales antropologia ne povățuiește, zicea eruditul Sergi, în stabilirea principiilor practice, pentru realizarea ideii numite „*respectul raselor*”.

Nu putem trece cu vederea situația dureroasă, în care se află unele popoare în Rusia, naționalitățile, sau popoarele nemaghiare în Ungaria, altele în Turcia, rasele de culori deosebite în celelalte continente ale pământului. Cu popoarele din Europa nu avem multe greutăți, și că afară de rassa maghiară, toate vin sub aceleași concluzii, ale științei antropologice.

Mai înainte de toate se cere, ca noi, popoarele din Europa, să realizăm în viața publică a statelor noastre ideea de libertate desăvârșită politică și culturală, pentru fiecare popor, rassă sau națiune...”

Chestia română iară a fost atinsă prin vorba unui om de mare valoare.

Venerabilul bătrân, Angelo De Cubernatis, cu entuziasmul unui naționalist înflăcărat a pledat înaintea Congresului pentru libertatea și egalitatea tuturor popoarelor. În toată vorbirea sa a avut înaintea ochilor, precum mi-a spus, soarta popoarelor oprimate, din Rusia, Ungaria și Turcia, precum a celor din coloniile puterilor europene.

Iată relevată de nou chestia noastră națională, prin graiul unui cunoscător adânc a referințelor noastre politice.

Dar adevăratul cântec al libertății popoarelor a răsunat de pe buzele d-lui Emil Arnaud, prezidentul „Ligii internaționale de pace”, cu reședința în Berna. A afirmat cu toată puterea, că umanismul și civilizațiunea nu mai suferă, ca cineva să abuzeze în viața publică a popoarelor, cu apucături nevrednice, făcând deosebire, în chestie de libertăți politice, între individ, naționalitate și națiune. Nu există, în creeri normale și în inimi drepte, o libertate deosebită pentru individ, alta pentru naționalitate și iarăși alta pentru

națiune. Individul e o parte a unui popor, și apoi a unui stat politic. Și nu poate fi liber individul, câtă vreme poporul, din care face parte, e rob, e subjugat politicește, și împedecat în dezvoltarea sa culturală.

Trebuie demascate aceste tendințe perverse, această ipocrizie politică, care se ivește ici-colo în statele europene, în paguba ideilor genuine de libertate și de egalitate, cari sunt chemate a realiza înălțarea popoarelor.

Tunete de aplauze au răsplătit vorbările sincere ale acestui apostol al libertății popoarelor.

Când l-am gratulat, și i-am spus, că din sufletele noastre, ale Românilor, a răsunat, mi-a spus, că cunoaște pe deplin chestia noastră, și în discursul său de dreptul l'a fixat pe contele Apponyi, care are mai multe feluri de concepte pentru libertate. Altcum vorbește, când vrea să cucerească pentru maghiarism, pe cei ce nu cunosc relațiile din Ungaria, și altfel, adecă în spirit cu totul contrar libertății popoarelor, lucrează acasă, față de așa numitele naționalități.

Așadară cauza națională română iarăși a fost pusă în relief prin vorba puternică a unui luptător chemat.

Acestea și alte multe discursuri au re-sunat în trei ședințe ale Congresului.

În ședința a patra, a doua zi a Congresului, era să urmeze discursul meu, și am fost pus pe lista oratorilor.

Am așteptat în liniște, eu, și prietenii noștri, să-mi vie rândul.

Atmosfera noastră era încărcată, și din unele șoapte am transpirat informația, că s'au pus la cale intrigi, să nu mi-se dea cuvântul.

Făcând întrebare la biuro, am aflat, într-un adevăr, că în urma unei intervențiuni, s'au născut nedumeriri, și în acea ședință n'am încăput la cuvânt.

Firește, s'au făcut îndată demersuri la prezidiul Congresului, și prietenii cauzei noastre, mai ales prezidentul „Ligei internaționale pentru pacea și libertatea popoarelor”, au pus vorbă energică, cerând cu toată hotărârea, să se repare greșala și vătămarea, ce era să se consume prin suprimarea cuvântului, în cauza neamului românesc.

Am cercat apoi, să aflăm adevărul în aceasta manoperă a șovinismului, care nici acasă nu ne lasă în pace, și vrea să ne prigonească și în străinătate.

Iată ce am aflat, din izvorul cel mai autentic.

Un patriot maghiar, cu numele Banffy, — nomen et omen, — s'a prezentat la Lordul Weardale, prezidentul congresului, și i-a spus, că eu, ca un agitator primejdios, și dușman al maghiarizmului, voi ataca în mod vehement politica țării ungurești, și prin asta Congresul va fi scos din ogașul discursurilor calme și obiective. Pentru înconjurarea, sau evitarea inconvenientelor, ce ar urma, cel mai practic mijloc ar fi, să nu-mi dea cuvântul, cu a-

tât mai vârtos, că eu, ca cetățean al Ungariei nici nu pot, nu am dreptul, să vorbesc în cauza română, sau mai precis, în chestia poporului românesc, fiindcă în Ungaria numai una națiune există, cea maghiară.

În scurtă vreme s'a spulberat toată intriga. S'a relevat, că chiar Ungaria este un stat poliglot, alcătuit din mai multe popoare, din rase deosebite, și așa e chiar indicat, ca într'un Congres al raselor, să se ridice cuvânt din partea acelor rase sau popoare, cari au relațiuni culturale, etnografice, istorice cu popoarele de aceeași rasă, din țările limitrofe.

Clarificându-se astfel chestia, s'a dat de gol toată intriga, și ni s'au dat satisfacție deplină, prin faptul, că în ședința următoare, chiar în ceasul de mează-zi, când congresul a fost mai numeros, mi s'a dat cuvântul.

Nu pot vorbi eu despre aplauzele în-suflețite ale Congresului, nici despre gratulațiile primite. Am conștiința liniștită și împăcată, că și de astădată mi-am împlinit datorința față de neamul meu.

Destulă-mi este recunoștința, că bărbații competenți și amicii noștri, s'au declarat, că chestia poporului român a fost pusă la înălțimea cuvenită, și mai ales, s'au afirmat unitatea culturală a elementului românesc din orientul Europei, în fața lumii întregi.

Originalul românesc s'a publicat în „Românul”, iară traducerea franceză, s'a distribuit între membrii Congresului.

Alte informațiuni, și descrierea conlucrării neobositului naționalist, d. Al D. Florescu, au să urmeze.

Dr. V. Lucaciu.

România

în politica danubiană și balcanică

de René Pinon

România avea lipsă, pentru a-și complecta aparatul său economic, de concursul capitalului și al științei tehnice străine care firește au absorbat o parte mare a profitului. Țara intră însă în o fază nouă a dezvoltării sale; convingerea despre bogăția patriei lor a excitat zelul Românilor; ei au beneficiat de bunăstarea ce a urmat, și acum înșiși iau inițiativa pentru noi perfecționări agricole și noi creațiuni industriale. Legile recente despre proprietatea țărănească au fost cerute de marii proprietari înșiși, cari înțeleg că nu perd nimic contribuind, chiar cu prețul unui sacrificiu, la constituirea de domenii mici în jurul proprietăților lor patrimoniale. În urma teribilei răscoale țărănești din Martie 1907, s'a impus urgența reformei; era absolut necesar a scuti pe țărani împotriva uzurei și a le asigura o bucată de pământ care să rămână proprietatea lor inalienabilă; regele a anunțat și promis legi destinate a da satisfacere clasei rurale, guvernul său le-a înaintat și trecut prin Camere. Iată dispozițiunile principale:

Dreptul de *arendare* e limitat, nime nu poate, nici direct, nici indirect prin mijlocirea unei persoane, lua în arendă ori a exploata ca arendator mai multe domenii decât dacă extinderea lor totală nu e mai mare decât 4000 hectare de pământ cultivabil; prin aceasta s'a pus capăt trusturilor și acaparării de teritorii prin

câțiva arendatori Ovrei, din Moldova care obligau pe țărani a accepta condiții de lucru ori de sub-arendare foarte grele.

Domeniile cari aparțin Statului ori la instituțiuni de binefacere, toate bunurile de mână moartă vor fi administrate în regie ori exarendate la tovarășii de țărani constituite legal; la nici un caz nu pot fi date la particulari.

În cei din urmă zece ani, *bănci populare* s'a fondat aproape în toate comunele României, destinate a fructifica în siguranță toate economiile sătenilor; ele dispun de un capital de o sută milioane și au exarendat deja un număr respectabil de domenii, pentru cari plătesc arendă de aproape șapte milioane de franci; o lege nouă le acordă anumite privilegii și organizează control de Stat peste gestiunea lor.

O lege zisă a *contractelor agricole* stabilește o serie întreagă de regulamente menite a apăra pe țaran contra lăcomiei proprietarilor mari și a fermierilor. Pe lângă fiecare prefectură s'a creat un inspector agricol. Comisiuni mixte, alese de proprietari și de țărani, sunt chemate a se pronunța în daraverile ce pot surveni. Un consiliu superior al agriculturii s'a înființat la București cu misiunea de a supraveghea la aplicarea reformelor agrare.

Comunele au fost dotate cu *pășune* ce a cumpărat Statul, prin tocmeală, dela proprietari pentru a face cultivatori independenți de arendatorii mari și dela posesorii de latifundii, cari, adeseori, le impuneau condiții dure pentru pășunarea vitelor. Progresiv, aceste teritorii vor fi semănate cu plante de nutreț, trifoiu, luțernă etc. pentru a preveni dezastrea cauzate în trecut prin secetă.

Statul dăruiește fiecărei ocoale rurale 3 hectare și jumătate de pământ arabil pe care să se înființeze *grădini de legume, verdețuri și pomi* în apropierea școalei. Acolo, unde n'a fost posibil a cumpăra acest teren, Statul îl va lua în arendă pe cheltuiala sa, și va plăti sumele necesare din budgetul ministerului pentru instrucțiunea publică.

O sumă de 15 milioane de franci a acordat Statul sub titlul de ajutor proprietarilor, cari au suferit pagube din cauza revoltei agrare din 1907.

La București s'a întemeiat o *Cassă rurală*: ea are scopul a cumpăra prin tocmeală ori prin licitațiune publică, domenii mari, cari le previne fără speculație țăranilor sub condiții ușoare: cumpărătorii plătesc o arvună de 15 la sută, iar restul prețului în cincizeci de anuități cu 5%. Cassa rurală, instituită după modelul băncii țăranilor și a nobililor din Rusia, a acvitat deja, în doi ani, un număr mare de domenii, pe care a primit pe țărani ca arendatori; dacă n'au putut plăti rata primă de 15% cerută în lege; îndată când preda suma aceasta, arendașii devin proprietari. Cassa rurală a fost fondată cu capital de zece milioane, din care cinci ale Statului, iar cinci date de acționari.

Ea are privilegiul a emite obligațiuni în măsură ce cumpără domenii, în raport cu valoarea acestora: aceste obligațiuni aduc interese de 5 procente, și trebuie amortizate în acelaș restimp de 50 ani, care a fost acordat țăranilor pentru a se achita de prețul pământului ce au cumpărat.

Nu de mult a fost prezentată o lege, care tinde a libera de imposit fonciar proprietățile țărănești mai mici decât de șase hectare.

La acest complex de reforme legislative, guvernul a adus sacrificii noi pentru propagarea instrucțiunii între țărani și diiminuarea îngrozitorului număr de analfabeți (75%); apoi, a purtat grijă de dezvoltarea sacrificiilor medicale, de combaterea alcoolismului, de înmulțirea șoselelor și căilor ferate.

Toate aceste măsuri constituie o veritabilă renaștere economică și socială a României. Valoarea pământelor a crescut în acești patru ani cu 30—40 la sută; prețul mediu al arendelor e mai mare, totuș sarcinile țăranilor au fost ușurate,

Mijlocește bani

pe ipotecă, amortisare
și cu cambii pe moșii, ori
case de chirie, sub condițiile
:: cele mai favorabile ::

Sücs F. Vilmos

Arad, Karolina-utca nr. 8.

□ Casă proprie lângă filiala poștală □

soarta lor e mai bună și mai sigură. Astfel jertfele ce au fost impuse proprietarilor mari, sau la care ei înșiși s'au angajat din îndemn propriu, sunt bogat recompensate.

Formarea unei clase de proprietari mici și de mijloc este condițiunea esențială a viitorului României. Distanța e încă prea mare între masa rurală incultă și între classa conducătoare, care a luat locul boerilor de odinioară, și care trăiește în orașele românești și în străinătate aceiași viață, ca și clasele culte și bogate ale țărilor cu civilizațiune străveche.

„Nu este echilibru,” — scrie profesorul Xenopol, — între temelie și edificiu ce se zidește deasupra, și în măsură ce crește edificiul, se simțeste lipsa echilibrului.”

Existența unei clase de țărani proprietari și în bunăstare e necesară la recrutarea unei armate bune. Armata României e bine ajustată și bine instruită. Însă la 1874, statul-major german zicea într'un raport către regele Carol: „În România, unde trebuiesc înfățișate eventualități atât de diferite, îngrijirea și instruirea trupelor are să fie preocupățiunea dominantă”. Armata română a dat probe la Plevna și de atunci, a muncit serios. Ea numără 40,000 soldați în timp de pace și 400,000 la rebel. Mulți dintre ofițeri își perfecționează instrucțiunea tehnică în școli superioare din Germania.

Regele se ocupă particular de afacerile militare; el a pus onoarea sa de Hohensollern în organizarea unei oștiri solide și bine exercitate. Totdeauna regele a considerat rolul său de comandant superior al trupelor ca prerogativa esențială, și ca datorită cea mai importantă a chemării sale de suveran. Prin grija regelui și prin patriotismul națiunii, armata română a ajuns a putea aștepta liniștită orice tempestăte.

In chestia tricolorului. *D. deputat dr. Ștefan C. Pop, la recercarea mai multora, în 1 August s'a prezentat din nou la d. ministru-președinte contele Khuen-Héderváry, aducându-i la cunoștință abuzurile în chestia tricolorului român, despre cari i-s'a raportat. D. prim-ministru, a declarat că din nou a luat cele mai severe dispoziții pentru sistarea acelor abuzuri, asigurându-l pe d. deputat dr. Pop, că în viitor nu se vor mai săvârși astfel de abuzuri, ba chiar a pus în vedere pedepsirea acelor, cari nu-i vor observa ordonațiunea, îndrumând antistiile, că tricolorul român numai atunci poate fi confiscat, când prin acela evident se face demonstrație în contra statului.*

D. deputat dr. Pop, fiind foarte ocupat, nu poate răspunde deosebit tuturor, cari i-au adus la cunoștință astfel de abuzuri, deci îi roagă să iele la cunoștință răspunsul acesta. Încât pentru viitor, de-oarece față de două sentințe conglănsuitoare nu are loc apelata, d. deputat roagă pe cei interesați, ca în asemenea cazuri să înainteze rugare de revizuire, ca astfel cauzele să ajungă la minister.

*

Un atentat criminal împotriva artei românești. Obișnuiți cu volniciile cele mai neînchipuite și deprinși a vedea mereu acte pornite din ura înversunată a administrației șoviniste în contra a tot ce e românesc, prea des trecem nepăsători peste mici inconveniente și șicane ce le îndurăm. În fața celei mai noi barbarii săvârșite de apărătorii îndârjiți, dar inconștienți ai ideei de stat, însă, nu ne putem stăpâni revolta sufletului. Acest atentat nu mai este adresat atitudinii noastre politice, acesta e călcarea în picioare a frumosului, a artei, cu o sălbătăcie fără seamăn.

Acest act nedemn de cea mai întunecată Asie, nedemn chiar de sbirii absolutismului crud al Rusiei, ne scormonesc patimile și ne silesc să protestăm cu toată hotărârea.

E vorba despre arestarea iubitorilor noștri artiști dramatici, soții Bârsan, pe cari orbirea șo-

vină a unui renegat, i-a oprit brusc în turneul lor artistic, răspânditor de civilizație.

Cazul îl desvălește un corespondent al „Tribunei” într'o corespondență din care reținem următoarele rânduri:

„În turneul său de apostolie culturală artisticul nostru Zaharie Bârsan, împreună cu doamna și cu domnișoara M. Brașoveanu a venit, ca și într'alți ani la băile dela Sângeorgiul-românesc.

Au plănuț două reprezentațiuni teatrale, una în 2 și una în 3 August. S'au făcut afișele, dar înștiințată administrația, aceasta n'a voit să dea permisiune, decât pentru o reprezentațiune, nu pe una din zilele hotărâte, ci numai pe 31 Iulie, și aceasta numai după vre-o câteva alergări pe la pretorele Hodzsa din Rodna...

D. și d-na Bârsan au declamat — între altele și — poemul epic: „Carmen saeculare” de Anghel și Iosif.

În 1 August, trupa Bârsan a plecat prin pasul Rodnei spre Vatra-Dorna în Bucovina, unde încă s'a proiectat să țină mai multe reprezentațiuni.

Ajungând în Rodna d. și d-na Bârsan, precum și d-șoara Brașovean, sora d-nei Bârsan, au fost deținuți de jandarmi, cari încă azi îi excortază la Bistrița, pe motiv, că poemul „Carmen saeculare” cuprinde agitație, și prin declamarea lui, artiștii noștri au primejduit existența Statului unitar maghiar.

Notez, că la reprezentație au fost numai Români, denunțul l-a făcut notarul român din Sângeorgiul-românesc.

Trupa Bârsan deci, spre gloria eternă a administrației maghiare fuse arestată, ca o simplă ceată de tâlhari, peutrcă au îndrăznit să lumineze cu strălucirea talentului lor un colț de țară unde din bunăvoința șovinismului stăpânește încă întunerecul. Abia ieri au fost puși pe picior liber la intervenția d-lor avocați din Bistrița: dr. Uta-lea, dr. Tripon și dr. Greavu, cu condițiunea de a părăsi țara în cea mai scurtă vreme. „În chipul acesta — scrie azi corespondentul „Tribunei” — soții Bârsan și d-șoara Brașovean au fost nevoiți să plece tocmai în miez de noapte pe o vreme grea — căci ploua și era vihor — în Bucovina la Dorna-Vatra.”

În fața acestui atentat criminal săvârșit în contra artei noastre naționale, a cărei cei mai apreciați reprezentanți, — deși cetățeni ungari, — au fost alungați peste hotar, stăm mâhniți adânc. Ne cuprinde o nespasă rușine că asemenea lucruri se pot întâmpla într'o țară din miezul Europei, într'o țară care pretinde a se numi constituțională și civilizată.

Constatăm, că numai o mentalitate de renegat desechilibrat sufletește este capabil de un asemenea act, care nu are pereche nici chiar în cel mai întunecat ținut al Africei.

Doar arta îmblânzește chiar și fiarele. Numai șovinismul renegaților, ce tind la căpătuială cu orice preț, este inexorabil?

*

Desvoltarea honvezimei. Am amintit, că în ședința de ieri a Camerei, raportorul comisiei pentru apărarea țării a prezintat Camerei raportul acestei comisii în chestia desvoltării honvezimei. Dăm astăzi unele părți din acest raport, care este întâiul succes național al Ungurilor, pe care însă noi, Români, îl vom plăti foarte scump. Peutrcă trebuie să se știe, că afară de multele milioane la cari vom trebui să contribuim și noi cu sudoarea noastră, guvernul mai țintește și altceva: maghiarizarea noastră prin banii noștri.

Urcarea contingentului de recruți al honvezimei, spune raportul, face posibilă înființarea *artileriei honvezimei*, care împreună cu celelalte reforme ridică honvezimea la aceeași valoare cu armata comună. Ajungerea acestui scop pretinde *jertfe materiale considerabile*. Districtele honvezimei geograficește congruează cu cele șase districte a corpurilor armatei comune din Ungaria, deși ele rămân independente de acelea. *Numărul regimentelor de pedestrași dela honvezime se urcă dela 28 la 32.* Numărul mic al contingentului de pace de până acum al companiilor de pedestrași a honvezimei a îngreuiat instrucția sistematică și mobilizarea grabnică. Drept aceea proiectul *urcă contingentul de pace al companiilor la 80 capete*. Se sporesc și detașamentele *puștilor mecanice*; fiecare regiment va avea două detașamente stabile de puști mecanice. Numărul contingentului

de pace actual al companiilor de cavalerie a honvezimei din punctul de vedere al instrucției și al mobilizării e total nesuficient. Drept aceea proiectul stabilește la o sută de capete *numărul contingentului de pace* al companiilor cavaleriei și la fiecare regiment de husari câte un detașament de puști mecanice.

Serviciul obligat pentru cavaleria și artileria honvezimei e stabilit în 3 ani. Dar aceasta e trebuit să se facă pentru ca *valoarea militară a honvezimei să fie egală cu cea a armatei comune*.

Comisia își exprimă dorința, ca comanda pentru artileria unguerească să se facă în limba unguerească.

Iată deci cel dintâi succes național al Ungurilor. Apoi mai zică cineva că contele Tisza n'are dreptate când *pretinde* votarea acestui proiect?

*

Două măsuri. „...Ei n'au de loc intențiunea a se separa de imperiu; dorința lor e numai să se recunoască dreptul de a-și păstra naționalitatea, de a-și putea vorbi limba maternă, de a se putea cultiva, și de a avea funcționari care să-i înțeleagă. Cine îndrăznește să numească rebel pe poporul care luptă pentru cele mai sublime bunuri ce-și poate lua ca ideal o națiune?” „Neue Freie Presse” din Viena declamează astfel vorbind despre Albenzi, aceiași „Neue Freie Presse”, care n'a avut odată un singur cuvânt de apărare pentru intențiunile cel puțin tot atât de juste ale naționalităților din Ungaria, deși acestea li sunt mai aproape. Firește, va fi având motivele sale perfide...”

*

Contele Khuen despre Ștefan Tisza.

Zilele trecute în clubul Lloyd mai mulți deputați guvernamentali s'au adunat în jurul prim-ministrului Khuen, discutând despre situația politică actuală. Unul dintre deputați a făcut înaintea ministrului președinte următoarea declarație:

— Excelență, toți ne credem în Tine cu cea mai mare însuflețire și Te urmăm. Dar, aceea ce face contele Ștefan Tisza, e absurditate.

Prim-ministrul, după puțină cugetare, a răspuns:

— *Mulți suntem de părerea asta.*

Deputații prezenți au ascultat cu mirare declarația lui Khuen, care a produs mare senzație. De-altfel e foarte caracteristică declarația prim-ministrului, care mărturisește astfel despre zeul cel mai mare al partidului guvernamental.

Însă e foarte curios, că contele Khuen nu cutează să o spună aceasta și în fața lui Tisza, ci numai la spate.

Va să zică, în partidul muncii domnește cea mai deplină înțelegere și frățietate.

*

Situația politică în Bulgaria. Cu încheierea marelui Adunări naționale și promulgarea modificărilor constituțiunii, s'au calmat și spiritele.

În adevăr acțiunea republicană, desvoltată în ziarele socialiste și dusă până la întruniri publice, susținută de către organizațiunea partidului agrar și a partidului radicalo-democratic, era o acțiune ocazională, cu prilejul modificărilor constituției, o acțiune mai mult academică decât practică. Precum au spus șefii partidului opoziționiste în marea Adunare, ei sunt de părere, că regimul republican ar fi mai preferabil, ca cel monarhist, însă au adăugat — timpul oportun n'a sosit, poporul în masa sa nefiind pregătit pentru o asemenea schimbare.

Acum revine la ordinea zilei situațiunea cabinetului electoral.

Primul punct pe care îl avea în vedere guvernul la formarea cabinetului: unirea sau contopirea celor două partide coalizate la putere, n'a izbutit. Comitetele executive ale partidelor național și zancovist, coalizate la guvern, după o deliberare lungă au decis să mențină coalitiunea. Consiliul de miniștri a și împărțit mandatele deputaților pentru alegerile viitoare desemnate a avea loc la 4 Septembrie. Un la-

cu însă, marcat ca o surpriză în viața politică la noi, este faptul, că coalițiunea pare a fi dat un guvern mai slab ca cel pe care l-ar fi putut da singur partidul național, sau oricare altul din partidele puternice, care ar fi la putere. Statistica alegerilor pentru marea Adunare națională, făcută în mod oficial, arată, că guvernul coalițat a câștigat majoritatea sa de 417 mandate cu 248.000 voturi, pe când în opozițiune partidul naționalist la 1903 a avut 200.972 voturi contra 298.310 voturi ale partidului zancovist, care era la putere; iar trei ani în urmă, aceste două partide au întrunit 202.033 voturi, fiind în opozițiune. Deci o majoritate de vr'o 48—50.000 voturi pentru aceste două partide, cari acum sunt la putere. Știindu-se că puterea influențează destul de mult asupra rezultatului alegerilor, cifra aceasta nu este prea mulțumitoare.

Cu toate astea, guvernul actual urmează a fi văzut ca singura soluțiune politică pentru moment, având un mare capital moral spre a rezolva două chestiuni de însemnată importanță: introducerea în alegeri a sistemului proporțional, și judecarea cabinetului stambulovist, chestiuni pe cari nici un alt guvern la noi nu le poate efectua cu succes.

Prima chestiune va avea ca consecință schimbarea cu totul a felului cum se constituiesc guvernele acum: sistemul proporțional va aduce în viitor pe toate partidele în Camera deputaților, așa că guvernele vor fi imposibile; exemplu Serbia, unde există același sistem.

A doua chestiune va avea de rezultat să dea o lovitură mortală partidului stambulovist, prin faptul că toți conducătorii împreună cu șeful lor dr. N. Ghenadieff, vor fi nimiciți prin condamnarea lor eventuală. Inșă tocmai condamnarea aceasta ar putea provoca căderea guvernului actual, chiar înainte de sfârșitul anului, în cazul că regele Ferdinand va cere salvarea partidului stambulovist, pentru care nutrește o vie simpatie.

Comitetul central pentru ajutarea inundațiilor din Moldova

În urma groazniciei nenorociri produsă prin inundarea câtorva sate din Moldova, d. Al. Marghiloman, ministru de interne, a lansat un apel către autoritățile din întreaga țară, spre a veni în ajutorul victimelor.

Deoarece sate întregi au fost distruse și mii de săteni rămași sub cerul liber, în cea mai neagră mizerie, A. S. R. Principesa Maria a hotărât adunarea fondurilor de ajutor imediat prin liste de subscripții.

Un grup de doamne și domni, prezenți și prezidente ale diferitelor societăți culturale și de ajutor, din Capitală, entuziasmați din înălțătorul exemplu dat de A. S. R. Principesa Maria, s'au constituit în comitet de inițiativă și au hotărât formarea unui „Comitet Central”, compus din toate d-nele și d-nii prezenți ai societăților de ajutor și culturale, cu scopul de a se aduna fonduri suficiente pentru reclădirea satelor distruse.

Constituirea Comitetului Central.

A. S. R. Principesa a primit prezidenția activă a acestui comitet central, în care e angajată țara întreagă. Comitetul de inițiativă a hotărât constituirea „Comitetului Central” în modul următor:

Membre de onoare d-nele: Anastasia Gr. Filipescu, Zoe Gr. Ramniceanu, Esmeralda general Manu, Mari Timuș, Irina Sturdza, Ioana Rossetti, Marioara Glogoveanu, Ecaterina A. Gulescu, Principesa Bibescu, Elena Major G. Berteau, Elena C. Cornescu, Bettina Blank, Constanța dr. Roșu, Julieta general Gărdescu, Zoe colonel Caribol, dr. Ermina Kaminski, Zoe Vlădoianu, Adina Costinescu, General Candiano, Ana Sevescu,

Zurni Sturdza, Lea Slătineanu, Dochia Giugir, Sultana Miculescu, Mari M. Sipsom, Zoe N. Mandrea, Elena M. Seulescu, Zoe Rossetti, Elisabeta Maun, Tatiana Niculescu-Dorobanț, Irina N. Butculescu, Ecaterina Olănescu, Mari Odobescu, Mari M. Iulian, d-șoarele: Mari C. Arion, Elena Odobescu, Olga Ritardi, Michaela Ghica.

D-nii: Nicu Filipescu, ministru de Război; I. Lahovari, ministru de domenii, prof. dr. Obreja, D. Dobrescu, primarul Capitalei, Pic. Ferdchide, șeful cabinetului la interne, dr. Mendonidi, ajutor de primar al Capitalei, Ioan Poenaru Borda, ajutor de primar al Capitalei, Bărbătescu, directorul prefecturii Capitalei.

Biroul comitetului: *Prezidentă* A. S. R. *Principesa Maria*; *Vice-prezidente:* d-nele: Irina Câmpinean și Alexandrina G. Cantacuzino; *Casiere:* d-nele: Elvina Inginer C. Simon și Mari C. Dumitrescu; *Secretar general d. I. Ghimboșanu Galați*; *Secretari:* d-șoara Marietta Longeanu Berteau; preotul D. Popescu Moșoia; d-șoara Marietta Ghimboșanu Galați, d. loc. D. Rădulescu (geniu); d. inginer Ștefan Iliescu, d-șoara Lilly Ghimboșanu Galați; d-nii: Căpitan Virgil Pitiș, Subloc. Alex. Berteau, d-na Natali Eleftereanu, d. prof. dr. I. Cornoiu și și d. G. Gheorghiu.

Comisia de control prezident d. Al. Marghiloman, ministru de interne; **Membrii:** d-nii: G. Teodoru, secretarul general la interne; G. Lucașevici, secretarul general la domenii; I. Mitileneu, prefectul Capitalei; inginer C. Simon, Constantin Dumitrescu, Maior avocat G. Berteau; I. Procopiu, președintele Sindicatului ziariștilor; d-șoara Honorina Simon și d-na Mari Predescu.

Comitetul executiv, d-nele: Olga Simon, Coroli Pompilian, Matilda Iovanache, Elvira Stroe Popescu, Ecaterina Mircea; d. Soroagă. Apoi d-nele prezidente ale societăților: Pâinea zilnică, Maternă, Sprijinul, Mângâierea, Leagănu, Sfa Ecaterina, Munca, Obolul, Furnica, Crucea Roșie, Ortodoxă Națională; d-nii prezidenți ai societăților: Liga Culturală, Centrul Universitar București și Iași; Cooperatorilor, Răudeana, Umanitatea, Cornelia, Izvorul, Căminul Cultural, Egalitatea, Arta Culinară, Floreasca, Drita, Peșelul și Vârful cu Dar, Irina, Carpați, Doina Carpaților, Tir și dare la senin, Funcționarii comerciali, Armonia, Colfelos de măcelari, Desvoltarea, Dacia Traiană, Artistica literară, Ospitalitatea, Mitropolitul Filaret, Hora, Constructorilor Români, Cultura și Ajutorul femeii, Clubul Meseriașilor, Cuvioasa Paraschiva, Ajutorul (Clerul), Lucrătorii Cofetari, Cântăreți și Paracliseri, Cercu Românilor de peste munți, Doina, Floarea de Aur, Ion Cucuzel, Mercur, Prosperitatea, Politehnica, Providența, Camera Comerț și Industrie, Salvarea, Fulgeru, Invățătura Poporului, Țesătoarea, Uniunea Absolvenților Școlii Comerciale, Funcționarii Publici, Gutenberg, Bărbieri și Coafori, Virtutea Militară, Mihai Viteazu.

Damele prezidente ale filialelor „Ortodoxe-Naționale.” Elena Rădulescu, P. Măcescu Tell, M. Atanasiu, Mari Biarenberg, Stoenescu, Sevasa Davidescu, Fl. Raitau, Stelian Ionescu, Maria Al. Ionescu, Crisia Popescu, El. Rădulescu, Boier Roșu, Alex. Voiculescu, Olga Negulici, Lucreția Stătescu, Al. Popescu, Paraschiva Romanescu, M. Căp. Niculescu, Irina Constantinescu, Emilia Stroe Popescu, Alex. Niculescu, M. Mihalțeanu, Ecat. Maior Seulescu, Fl. Spireanu, Cononela Peretz, Elisa P. Elian, Alex. Păltineanu, Constanta E. Eremia Pop, Ecaterina dr. Virgil Popescu, Evdochia Țanc, El. Chrihan, Eugenia Petrescu, Ana Z. Furnică, Euf. Chintescu, Aurelia N. Maxențiu, Lia Valentineanu, Eugenia C. Sultapof, Constantin Miculescu, Eleonora Ivașcu, Lucescu, Lucreția Coslinski, Zoe Mandrea, Maria Dudescu, Alex. Eliad. Z. Iordăchescu, Ana Magheru, Mari Mareș, El. Gh. Simionescu, Maria Barcan, Ana Manoil, Stanovici, Elisa Ulviceanu, Zoe Repezeanu, dr. Albescu, dr. Severeanu, El. Vasilescu, V. Dumitrescu, Băiceanu, Constanța dr. Botescu, El. Văcărescu.

Adeziuni.

Comitetul de inițiativă a primit adeziuni număratoase din partea celor mai multe societăți. În același timp multe dintre societățile meseriașilor au fixat câte o sumă, pentru a fi trimisă „Comitetului central” în ajutorul inundațiilor.

Prezidenții societăților cari n'au răspuns până în prezent, sunt cu insistență rugați a înainta de urgență adeziuni și propuneri în acest scop.

Asemenea un foarte mare număr de: d-ni antreprenori de cinematografe, directori de teatre, artiști, aviatori, oferind comitetului concursul d-niilor lor absolut gratuit comitetul le aduce cele mai călduroase mulțumiri.

Debaterea proiectelor militare

Ședința Camerei.

Budapesta, 5 August.

Ședința Camerei s'a început la orele 10 și 30 m. sub prezidenția lui Ludovic Náray. După verificarea protocolului ședinței trecute deputatul Benedek a cerut, iar Camera a primit ca cererea de scuze a deputaților Pozsgay și Pál să fie luată în scris în protocolul ședinței. Șapte votări nominale, asupra cererilor de concediu, au fost amânate pentru ședința de Luni. Sigismund Eitner a prezentat în scris o propunere, ca art. XXIV. din 1901 în chestia incompatibilității și să se modifice astfel, că deputații să nu poată primi nici decorațiuni, nici titluri și nici distincții, să nu poată fi recomandați nici de guvern. Ioan Benedek a interpelat pe ministrul Zichy în chestia ordonațiunii recente referitoare la revista „Tanító”.

Victor Issekutz, guvernamental, spune, că votarea proiectelor militare e o necesitate politică și regnicolară și, că minoritatea nu are dreptul să-și ducă la izbândă voința ei față de voința majorității.

Lulu Györffy, justhist, arată, că minoritatea se află într'o situație excepțională, de oarece stă în fața unui proiect, care e umilitor pentru națiunea (?) maghiară. Arată apoi, cât de păgubitoare sunt proiectele militare pentru națiunea ungurească și spune, că orice luptă purtată în contra lor e legală.

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Cele dintâiu vacanțe ale noului parlament. — Viena vara. — Pregătiri pentru toamnă.

Viena, 1 August.

Abia a ținut sesiunea noului parlament două săptămâni și noii deputați au primit vacanțe. Activitatea parlamentului n'a fost prea intensivă, încât nu pare de fei justificată trebuința deputaților de a se recrea. Trebuie să ne gândim însă la lupta electorală, care a premers acestui parlament, pe care o simțesc încă mulți dintre deputați și atunci ne va părea naturală dorința lor de a se scurta sesiunea primă a parlamentului.

De altă parte și guvernul ar fi dovedit puțin simț de tactică, dacă inzista, ca noul parlament să se pună la rezolvirea unor proiecte importante chiar acum vara. Căci nu este conștient să pui să lucreze pripit niște oameni, dintre cari mulți sunt nepricepători și cari au lipsă de stu-

Cu tot respectul încunoștințez stim. public român, că am deschis în

Arad, strada Kossuth numărul 66 un salon de croit. pentru bărbați,

unde pregătesc cu pricepere și gust neîntrecut tot felul de vestminte pentru bărbați și uniforme preoțești. În urma studiilor făcute în străinătate, sunt în situația să satisfac ireproșabil celor mai pretențioase gusturi.

Rugând sprijinul binevoitor, semnez cu distinsă stimă

George Marța

croitor diplomat de uniforme militare și haine bărbătești.

AVIZ!

diu și liniște în preajma acestor lucrări. Se știe că noul parlament avea să dezbate proiectul băncii și alte proiecte financiare de mare însemnătate, cari au menirea să lecuiască multe rele din trecut. A fost la tot cazul surprinzător, că Camera în curs de 12 zile a finit, afară de lucrările de constituire, și proiectul băncii și a luat poziție și față de problema scumpetei, a cărei valoare reală este necondiționat foarte problematică. Prin lucrările sale în cele două săptămâni noua Cameră a dat semne de multă vigoare și ne lasă să sperăm, că poate acest al doilea parlament al votului universal va avea o soartă mai bună, ca primul.

Se vede, că agitația electorală, rezultatul alegerilor au avut totuși în anumită măsură o influență binefăcătoare asupra partidelor. În campania electorală s'a discutat de nenumărateori activitatea parlamentului din trecut, ba unele personaje marcante au fost criticate în mod foarte aspru. Acestor critici îndeosebi sunt a se atribui dezastrul unor partide la alegeri. Se prea poate, că actualele partide au luat pildă din trecut și se tem de o soartă asemenea parlamentului precedent. Lumea se va îndatîna în felul acesta, ca membrii corpului legislativ să susțină totdeauna viu contactul cu alegătorii și să ceară informații asupra intereselor lor particulare și generale nu numai atunci, când se luptă pentru câștigarea de mandat.

Toate acestea ne îndreptătesc să credem, că actuala Cameră va începe un period de adevărată muncă productivă, îndată ce va trece timpul scurt, destinat pentru recreație.

Vieța socială din Viena a fost anul acesta mai bogată, decât în alți ani, când după ziua mare a alergărilor, amorția de regulă totul. Convocarea într'un timp atât de târziu a parlamentului a influențat în mod binefăcător și asupra acesteia. Miniștrii, șefii diferitelor secțiuni, membrii ambelor case legislative au petrecut în cursul lui Iulie în Viena.

Acum cele vre-o câteva zeci de mii ale clasei de sus au părăsit orașul, dar nici celelalte clase reprezentate prin sute de mii nu s'au lăsat mai pe jos ci au plecat și ele în vilegiatură. Să nu se creadă însă, că Viena ar fi de aceea pustie. Au rămas încă destui, cari să ocupe localurile publice, abstrăgând dela frecvența străinilor, cari sunt destul de numeroși, deși n'au atins încă cifra pe care ar putea-o aștepta un oraș atât de frumos.

Căldurile tropicale din ultimele zile au îndemnat și mai mult la părăsirea Capitalei și a mărit numărul acelor, cari au datină să se împraștie vara în toate direcțiile lumii.

În mijlocul verei ne gândim însă totdeauna la munca ce o vom avea de săvârșit toamna. Guvernul știe, că parlamentul va fi numai atunci productiv, dacă va avea o majoritate de muncă sigură.

Această majoritate se poate încheba numai prin alianța Germanilor și Cehilor, care este iarăși condiționată de asanarea deplină a neajunsurilor din dieta provincială din Boemia.

Dar și în sânul partidelor trebuie să se lănuiească unele lucruri. Mai întâi trebuie reorganizat partidul creștin-social atât în sus cât și în jos, dacă nu vrea să facă la primăvară cu prilejul alegerilor în reprezentanța comunală trista experiență dela alegerile parlamentare din anul acesta.

În Viena s'a constituit un comitet anumit spre acest scop, care va avea să apere partidul de acea rușine, ca după abia 2 ani dela moartea lui Lueger, conducerea orașului să ajungă chiar în mâinile acelor, împotriva cărora a luptat viața lui întreagă.

Austriacus.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a

Litere — Arte — Științe

Poezii

de Duiliu Zamfirescu

Copilă, pe tine te 'nșeală ce-i scris :

Vedenii cu aripi de ceară.

Vedenia însă-'i făptură de vis,

Ce este, și nu mai e iară.

Să nu 'ncerci să afli cum sunt cei ce scriu,

Că ei se arată sub chipul

Sub care ajunge Oceanul, târziu,

Venit să sărute nisipul :

Enigmă pornită din tainicul fel

De-a fi pretutindenii străinul,

Ce vine ca valul și fuge ca el,

De nu-i înțelegem suspinul.

Și cum vine valul, ușor, pe nisip,

Și 'nct îți coprinde piciorul,

Așă te coprinde în molcomu-i chip,

Te fură în vis scriitorul.

A. D. Xenopol

„Istoria partidelor politice în România“

— Incheiere —

IV.

Ne rămâne să arătăm acum momentele mai însemnate din seria desvoltării partidului liberal, — serie mai bogată în cuprins și mai strâns legată de progresele săvârșite pe toate tărâmurile în țările noastre.

Am văzut cum această serie se altoește pe trunchiul partidului național, îndată după evenimentele dela 1821. Sămânța ideilor liberale se găsea firește și înainte, dar răzleață. Așa de pildă încă din 1805, Vasile Mălinescu, propusese Mitropolitului Veniamin, împroprietărirea țăranilor. Corespondența acestui liberal-premergător e deosebit de interesantă; ea a fost publicată de V. A. Ureche în *Istoria Românilor* (v. XI.) și ne arată una din cele dintâi licăriri a cugetării liberale la noi.

Numai sub domnia lui Ioan Sandu Sturza se poate vorbi de o ivire mai temeinică a liberalismului moldovean. Faimoasa constituție în 70 ponturi, din 1822, e prima vădire practică a partidului liberal, deși ea cerea numai egalizarea boerilor mici cu cei mari, lăsând la o parte pe țărani...

Se poate spune deci, că Moldova e leagănul liberalismului românesc, deși și în Muntenia pătrunseră curând ideile apusului, atât prin mijlocirea bursierilor trimiși câțiva ani după revoluția din 1821, cât și pe cale literară. Dar aici nu poate fi vorba de un partid politic, cu toate că se închebase în Muntenia societăți secrete (una chiar în sânul societății Filarmonice despre care vorbește și Eliade), adevărate „masonerii“, pe care însă d. A. D. Xenopol le trece cu vederea, ceea ce e o lacună.

Dealtminteri aceasta e o chestie destul de obscură, asupra căreia ar trebui să se scrie o întreagă monografie. Tot astfel ar trebui mai multă lumină în jurul complotului împotriva lui Alexandru Ghica, și mai ales asupra împrejurărilor din 1840...

Liberalismul moldovean ce era aproape să izbândească sub Ioan Sandu Sturza, găsi un vrășmaș înverșunat în Mihai Sturza, ce căută să-l strivească. Pline de interes sunt mai ales paginile d-lui Xenopol, asupra corporației comi-

sului Leontie Radu din această vreme. Conjurația, în care intrase vreo 80 de boeri, cerea respectarea Regulamentului organic, căruia să i-se aducă însă unele schimbări; ea tindea la înălțurarea de pe tron a lui Mihai Sturza, la împedecarea amestecului neconținut al Rusiei în treburile țării, și la introducerea unei dinastii străine. Pe de altă parte năzuințele conjurației erau de a egaliza boierimea mare cu cea mică, — întocmai ca și năzuințele proiectului de constituție din 1822... Nimic însă nu se cerea pentru popor; dinpotrivă, obșteasca adunare nu putea fi aleasă decât dintre boeri. Liberalismul acestei conjurații era prin urmare destul de moderat. Egalitatea era un fel de egalitate cu „dulăii“ și nu cu „căței“. E drept însă, că se cerea libertatea tiparului și alte câteva măsuri noi liberale. Se știe, dealtminteri, că acest complot a fost descoperit de M. Sturza și zădărnicit.

Tot pe timpul lui M. Sturza are loc lupta între partidul liberal și cel conservator în jurul școalelor superioare și a învățământului superior, despre care am mai amintit în articolul trecut.

*

Dar adevărata izbucnire a ideilor liberale multă vreme înfrânate de mâna de fer a Rusiei, și a domnitorilor, se întâmplă la 1848. De data aceasta partidul liberal se arată mai bine întocmit în Muntenia decât în Moldova, aducând pe lângă un program de idei mai larg (idei egalitare și împroprietărirea țăranilor) și un mănunchiu de oameni energici, destoinici, entuziaști, adevărații făuritori ai României de astăzi. Am putea spune, că revoluția din Muntenia se învârtește împrejurul unei axe: *problema țărănească*, pe care guvernul provizor își pusese în gând s'o deslege.

În această privință, debaterile comisiei proprietății, ce se adună la 19 August 1848, sunt de mare interes. D. A. D. Xenopol le urmărește pas cu pas și cu luciditate. Din nenorocire aceste debateri nu ajunseră la nici o încheiere, din pricina înverșunării ambelor părți; chestiunea avea să fie deslegată (și numai în parte) mult mai târziu prin actul de autoritate al lui Kogălniceanu. Ceea ce rămase însă de pe urma în curând înăbușitei revoluții, este încheierea definitivă a marelui partid liberal, care de acum intră ca un factor esențial în desfășurarea tuturor evenimentelor, atât în Muntenia, cât și în

Moldova, ce aduseră regenerarea națională a Românilor și contopirea lor într'un trunchiu.

Infrânt la 1848, liberalismul avea să câștige o mare victorie la 1856 la Convenția de Paris, în urma sprijinului Franței, țara clasică a ideilor generoase. Privilegiile fură doborâte, și glasul poporului fu cerut pentru marele act al Unirii. Căzu deasemenea fu un spirit liberal; el se puse în slujba ideilor de *egalitate* și de îmbunătățire a stărei țărănilor, pe care știu s'o înfăptuiască, cu pierderea, de altminteri, a tronului său.

Acesta e firul ideilor dezvoltate în noua lucrare a dlui A. D. Xenopol... Pe lângă dănele se înădăsc și alte multe cercetări de deosebită însemnătate ca studierea evoluției ideii Unirii, de la obârșie și până la înfăptuirea ei, sau a ideii alegerei unui prinț strein, asupra cărora s'a aruncat din ce în ce mai multă lumină în timpul din urmă. Comunicările dlui D. A. Sturza de pildă asupra divanului *ad-hoc*, au relevat chestiunea cu o rară bogăție de amănunte...

D. A. Xenopol mai adaugă la carte și o largă cercetare critică a constituției din 1866, cu prilejul căreia se ridică chestiile atât de arzătoare a Evreilor, a libertăților publice, a legei electorale...

...M'am încercat să dau o oglindă cât de credincioasă a cuprinsului acestei noi lucrări a marelui nostru istoric național, fără a intra în amănunte, și fără o cercetare critică a unor mărunțisuri. Cartea își trage valoarea ei din spiritul sintetic în care e scrisă, din limpedea așezare a materialului, din dibacea interpretare a faptelor, din frumusețea limbii în care e scrisă.

Am crezut că o datorie de a contribui la răspândirea ei cât mai mare în masele cititoare ale Ardealului, în care dealtminteri d. A. D. Xenopol e foarte cunoscut și prețuit prin cealaltă mare lucrare a sa: *Istoria Românilor*. După cum în acea lucrare se oglindea tot trecutul istoric al neamului nostru, în lucrarea de astăzi se poate urmări întreaga cugetare politică românească, de la cele dintâi lucrări ale ei până la marele act al Constituției din 1866. Ea e, într'un cuvânt, o carte pe care orice Român preocupat de problemele politice ale zilei de față, trebuie s'o fi citit.

E. Lovinescu.

Mărunțisuri științifice

Cometa 1911 b se află de prezent la dreapta Pleiadelor (găinușei), deci răsare cam pe la 1 oră după mieznoapte. Cometa începe a fi vizibilă cu ochiul liber. În 5 August încă e aproape pe Pleiade apoi se depărtează mereu spre dreapta, devenind tot mai luminoasă (până la strălucirea unei stele de mărimea a treia). Din 17 August însă lumina sa iar va începe a scădea cu depărtarea cometei. S'a mai descoperit o a treia cometă, dar lumina ei e de tot slabă.

Marte în conjuncțiune cu Saturn în 17 August. Cam câtră mieznoapte răsar nu departe de pleiade (găinușă) planetele Marte și Saturn. Marte se apropie mereu (la părere) de Saturn, așa că în 17 August distanța lor aparentă va fi numai cât jumătate diametrul aparent al lunii. E un fenomen ceresc rar și interesant, să vezi două stele luminoase așa de aproape deolaltă. Luna încă va fi pe aproape. Dela 18 August, Marte trecând înainte, lasă pe Saturn de-a dreapta.

În August cad mulți meteoriți. (*Perseidele*). A se observa dela 10—20 August.

Valorizarea forței valurilor mării. Producțiunea de cărbune de piatră de pe la a. 1907 se calculează la 900 milioane tone. Grija pentru viitor e deci motivată. De pe acum încep a utiliza căderile de apă. Dar și ele sunt limitate. Un izvor nesecat de energie sunt valurile mării. Se construiesc mașini plutitoare, cari utilizează în diferite moduri frământarea eternă a valurilor, prefăcând mișcarea în electricitate. S'a computat, că un singur val de 8—9 metri înălțime desvoltă o putere de 160 cai.

Așa cu timpul teritoriile industriale se vor muta în cea mai mare parte la țărmurile mării,

după cum până acum s'au extins în jurul depozitelor de cărbuni de piatră. Un motiv mai mult pentru a crede, că o țară fără mare n'are viitor.

După „Aus der Natur“.

INFORMAȚIUNI

Arad, 5 August n. 1911

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —
Ploi sporadice, eventual furtuni împreunate cu o însemnată scădere a temperaturii.
Prognostic telegrafic: Ploi sporadice, furtună.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	11.06
Grâu pe Aprilie 1912	„	11.28
Secară	„	9.06
„ „ August	„	7.56
Ovăs pe Oct.	„	8.06
Cucuruzul pe Maiu 1912	„	7.40

Prostul

A fost odată un prost. Multă vreme a trăit el mulțumit și fericit, când auzi că lumea zicea că-i un prost, un cap sec.

Atunci prostul nostru se întristă și începu să-și bată capul, cum ar putea pune capăt acestui svon neplăcut.

S'a tot muncit, până ce în sfârșit găsi un mijloc și se și puse pe lucru.

Eși în stradă și întâlni pe un cunoscut, care începu să laude operele unui pictor vestit.

„Dar rogu-te!” strigă prostul, „pictorului d-tale de mult i-a pus cruce! Cum nu știi? Zău, nu m'aș fi așteptat la aceasta dela d-ta. Ai rămas înapoi!”

Cunoscutul se sperie și dete dreptate prostului. „Ce carte frumoasă am citit azi!” zise un alt cunoscut al său.

„Dar rogu-te”, strigă prostul nostru, cum nu ți-e rușine. Cartea nu face o ceapă degerată, — nu-i decât maculatură. Nu știi aceasta? Ai rămas înapoi!”

Și acest cunoscut se sperie și crezu pe prostul.

„Ce om de treabă e prietenul N. N.,” zise un al treilea cunoscut al prostului. Cu adevărat un suflet nobil!”

„Dar rogu-te!” strigă prostul nostru. N. N. este cel mai mare mișel; a furat pe toate rudele sale. Ce înapoiat ești!”

Și al treilea cunoscut se sperie, dă dreptate prostului și întoarse spatele prietenului său N. N.

Și ori pe cine și orice lăudai, prostul nostru pentru toate avea acelaș răspuns. Cel mult dacă mai adăuga cu glas dojenitor: „Va să zică d-ta tot mai crezi în autorități?”

„Ce om răutăcios! Ce om plin de fier!” ziceau cunoscuții despre prostul nostru.

„Dar ce cap!”

„Și ce elocvent!” adăugau ceilalți, „un adevărat talent!”

Și la urma urmei, directorul unei reviste însărcinată pe prostul nostru cu partea critică a foii sale.

Și acum prostul începu să critice pe toți și toate, tot după vechiul calapod și cu aceleași cuvinte.

Și azi, el, usurpatorul de autorități de altădată, este însuș o autoritate și tinerimea îl venerază și... se teme de el.

Și ce să facă bieții tineri? Să-l veneraze, ce-i drept nu se mai cade! Dar, ian, încerce-se vre-unul să nu-l veneraze; numai ce va auzi că a rămas înapoi.

Ce bine-i de un prost între fricoși.

(„Poemă în proză”). Ioan Turghenief.

De-ale noastre.

Sfințire de biserică. Comitetul încredințat din partea poporului gr.-cat. din *Săuca* (Seödemeter) cu efeptuarea edificării bisericii gr.-cat. din loc, invită la actul sfințirii acestei biserici, care se va celebra în 10 Sept. a. c. 1911.

Seuca, la 29 Iulie 1911. Vasiliu Mureșan, preot gr.-cat. președinte. Ioan Todușiu, cant. doc. notar. Gheorghe Crăiuș, cur. prim. cassier. Vasiliu Pustai, v.-președinte. Ioan Saitoar, controlor. Georgiu Pop, Georgiu Filep, Georgiu Szilágyi, Georgiu Cadar, Gavrilă Buda, membrii în comitet.

Programul: În 9 Sept. la 4 ore d. m. Inseratul. În 10. Sept. la 8 ore dim. Măncarea în biserică cea veche, apoi ieșirea cu litia la biserică cea nouă și sfințirea ei; după acestea imediat celebrarea sf. liturghii și comemorarea fundatorilor, binefăcătorilor și ajutătorilor sf. biserici. La 2 ore d. m. masă comună. La 4 ore d. m. Inseratul. La orele 8 seara se va începe balul și

petrecerea populară. Muzici bune și cooperarea capelei populare de fanfare.

Pentru intrare: (la bal) de persoană 2 cor. de familie (3 membrii) 5 cor., iar la petrecerea populară de persoană 1 cor. iar de familie (3 membrii) 2 cor.

Venitul curat e destinat în favorul sftei biserici.

La gara căii ferate din Santău (Tasnádszántó) vor sta la dispoziția on. oaspeți trăsuri. Dinspre Cărei (Nagykároly) sosește trenul dim. la orele 6.30, d. m. la 4.8, iar seara la 7.30. Iar dinspre Zălau și Șimleu (Zilah, Szilágyosmyló) dim, la 6.12, la 11.30 din zi; iar seara la 6.16.

Profesori noi. Cetim în „Tel. R.” La seminarul „Andreian” din Sibiiu au fost numiți profesori suplینitori următorii d-ni: *dr. Onisifor Ghibu, dr. Pavel Roșca, dr. Silviu Dragomir și dr. Ioan Felea*, tot puteri tinere și bune, dornice de muncă, dela a căror activitate suntem în drept a aștepta mult bine pentru seminarul nostru.

Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor bănățeni se va ținea în Timișoara Marți la 2/15 August a. c. și nu la 3/16 Aug. după cum din eroare s'a tipărit.

Deșteptarea Șvabilor. Șvabii naționaliști emigrați la America au întemeiat o societate națională numită „Heimabund” (Oniunea patriei). În apelul publicat se spun, între altele, următoarele: „Noi trăim între străini și știm ce prețuiește cunoașterea limbei noastre materne germane, cu care putem merge oriunde. În patria noastră comora aceasta e astupată și nimicată, punându-ni-se în cărcă o limbă, cu care nu putem face nici un pas peste granița țării. Societatea noastră lucrează, ca să se facă în patria noastră o schimbare în privința aceasta.”

Am dat aceste cuvinte din apelul Germanilor șvabi, pentru că pe noi Români din Ungaria trebuie să ne bucure orice deșteptare și întăriri a simțământului național la popoarele din țara noastră. Totodată simțământul de mândrie, că limba noastră maternă e cea română, trebuie să crească și la noi tot mai mult, când ne gândim, că limba noastră românească nu e vorbită numai de cele 3 și jumătate milioane de Români din Ungaria, de Sașii, Ungurii și Sârbii, cari au venit printre noi, de toată suflarea din România și Basarabia, de și sute de mii de Români în Sârbia, Bulgaria, Turcia și Grecia, ci și de sute de mii de străini din țările acestea. De aceea, e mișel celce îndrăgostește o limbă străină și nu caută să se cultive mai întâiu în limba sa națională. „F. P.”

Din patrie.

Adulmecă isvoare de ape. De mai multă vreme își face turneul prin diverse foi știrea, că femeia proprietarului de pământ Eugen Tüköly, din Pöstyén, cu o nuelușă bifurcată adulmecă prezența și direcțiunea isvoarelor de ape în adâncimea pământului până la 10, 20 de metri afunzime. Fântânile ce s'au săpat după îndrumările ei pe proprietatea lui Friedeczki B. din Kaplat, se numesc de câtră poporul din împrejurime, fântâni miraculoase.

Pe când toate isvoarele și fântânile din această comună au secat din cauza secetei, pe atunci cele descoperite de această femeie dau apă din belșug și rece ca ghița, pentru locuitorii comunei și pentru animalele lor. Chiar și în mijlocul isvoarelor calde dela Vágsgiget a descoperit ape reci prin nuelușă sa vrăjită. Adulmecarea isvoarelor o face prin ținerea în mână a unei nuelușe bifurcate, decurând tăiată de pe un arbore, umblă cu ea încoace și încolo și de pe vibrarea mai repede sau mai domoală a nuelușei, gâcește unde se află isvorul și în ce direcțiune curge pe sub pământ.

În prezent aceasta femeie petrece la Karlsbad și autoritățile de acolo i-au adresat cereri serioase, ca și acolo să-și arate măestria în adulmecarea isvoarelor subterane.

Mandatul lui Kristóffy — verificat. Din Budapesta primim știrea, că azi înainte de amiază comisia de cenzurare a ținut ședință, în care la propunerea lui Nagy Sándor a verificat definitiv mandatul lui Iosif Kristóffy.

Foc cu sfârșit tragic. Miercuri în 25 Iulie n. seara la 10 ore, s'a iscat un foc în comuna Drăguș, la economul Mateiu Sofronea, căruia i-s'au aprins 2 șiruri de grajduri cari s'au făcut în cenușe, iar la Iustin Racu i-s'au aprins o șură marea cu grajd cu tot, în care au fost 3 bivolițe și 2 porci. 2 bivolițe, porcii, nutrețurile și acaretele economice au ars scum. Omul disperat s'a aruncat cu risicul vieții, să-și scape cel puțin animalele din grajd. Luptându-se cu o bivoliță ca să o scape de peire i-s'au aprins hainele pe el, suferind mari arsuri. Transportat la spitalul din Făgăraș nefericitul om între mari chinuri a reposat joi noaptea în spital de unde Vineri s'a și înmormântat. A lăsat în urma lui 3 copii orfani și soția nemângeriată. Se presupune că focul a fost pus de cineva. Jandarmeria caută pe făptuitor.

Dela frați

Reforma învățământului secundar și superior: un chestionar. E adevărat că în România se reformează mereu — și în învățământ se reformează poate mai mult decât în orice ramură de activitate. E, însă, iarăși adevărat că timpul, cu progresele pe cari le aduce în științe și în pedagogie, impune cele mai dese reforme învățământului. De aceea, se aude atât de adesea — poate prea adesea — de „reforma“, de „reorganizarea“ învățământului din România.

D. C. Arion, ministrul instrucțiunii publice plănuiește și pregătește o reformă a învățământului secundar și superior.

Felul însă, cum pare a se concepe această reformă, merită toată atenția. Preocuparea de competență pare a fi: a face ca școala să răspundă adevăratelor trebuințe în numele cărora s'a întemeiat: trebuințelor culturii naționale, trebuințelor economice etc.

De un timp, pentru binele învățământului, miniștrii se apropie cu cuvenita sfială de această problemă a reformei învățământului din România — și, mai înainte de a se face pasul hotărâtor, se studiază chestiunea de aproape.

De rândul acesta o comisie, în fruntea căreia se găsește d. S. Mehedinți, profesor universitar, pe lângă cercetările pe cari le face direct, a recurs și la luminile corpului profesoral de amândouă gradele, care e în măsură să cunoască rezultate și lipsuri, din intuiție proprie și, deci, să formuleze deziderate, cari pot fi un izvor de idei sănătoase pentru o reformă atât de importantă.

S'au format două chestionare, unul referitor la învățământul secundar, iar celălalt la învățământul superior.

În cel dintâi sunt și următoarele întrebări:

1. În ce măsură școala normală (preparandă) depărtează pe viitorul învățător de viața satului, din care a plecat?
2. În ce măsură absolenții seminariilor de azi sunt pregătiți pentru chemarea lor specială?
3. Cum s'ar putea lega învățământul profesional și comercial de practică reală a profesiunii, chiar în timpul studiului?
4. Cari sunt roadele trifurcării în licee (modern, clasic și real)?
5. Cum s'ar putea ajunge la o bună recrutare a directorilor?
6. Cum se poate îndrepta neajunsul sistemului de azi cu împărțirea orelor.

Din chestionarul privitor la învățământul superior, reproduc următoarele:

1. În ce măsură universitățile noastre ar putea împlini lipsa unui Politehnicum?
2. E potrivit cu interesele superioare ale culturii, ca profesorii universitari să aibă și o a doua profesiune?
3. Care e raportul cel mai nimerit dintre curs și lucrările seminarului?
4. Ce înfrăurire deosebită are asupra tineretului nostru mediul cultural din Viena, Pesta, Cluj, Cernăuți, Iași, București, Paris, Berlin, Leipzig și alte universități germane?
5. Cum s'ar putea îndruma o parte a tineretului și spre universitățile engleze?

Din răspunsurile cele mai norocoase ministerul va alcătui un volum, care se va publica.

Cor.

Descentralizarea administrativă se va face neapărat, că orice stat, când i-au ajuns supușii la un anumit grad de dezvoltare, când aceștia sunt așa zicând, pregătiți pentru viața de stat,

un guvern, atunci, nu trebuie să mai ezite a proclama în administrație, principiul celei mai largi descentralizări.

A comanda totul dela centru, a primi totul la centru, însemnează a nu avea decât un centru, care nuncește une-ori chiar pierzându-și capul, un centru care e silit adese-ori să se piardă în lucruri mărunte, pe cari periferia nu e autorizată ori nu e în stare să le facă. Dar răul cel mare e că, județul ca și comuna nu contribuie, în acest fel, la progresul general de cât executând... A lua deci județelor și comunelor perspectiva inițiativei, însemnează a le lua activitatea cea adevărată, regeneratoare.

În primul loc, pentru aceste motive, reforma descentralizării administrative, care e o promisiune a actualului guvern și care, în timp nu tocmai îndepătat, va ajunge fapt — va fi o binefacere pentru România. În scurtă vreme ea va avea o influență simțită asupra progresului economic, politic și chiar cultural al provinciei.

În vederea acestui proiect se aduna, mai de multă vreme, materialul trebuitor, cercetându-se starea economică, financiară a satelor, rezultatele date de legile comunale și județene până acum, pregătirea și în general, valoarea morală e personalului administrativ de azi etc.

Cor.

Unde duce dragostea. Băiețanul Ion Ilie Pașaliu, tânăr de 18 ani și plin de visuri, se îndrăgostise foc de femeia Lina Sterea, cu care servea împreună la d. Paraschiv Rădulescu, moșier din comuna Domnești.

Servitoarea deși cu aproape 20 de ani mai în vârstă decât adoratul ei, știu totuși să-l rețină în mrejele ei, până ce îi mănca 150 lei ce acesta îi economisese. După aceea nu mai voi să știe de el și se hotărî să plece la București. Tânărul Pașaliu, care după propria lui declarație făcută ieri înaintea tribunalului „nu mai putea să trăiască fără de dansa“ a decis să o omoare și luându-se după dansa o ajunse aproape de București și descărcă asupra ei două focuri de revolver. Victima fu rănită, dar după câțva timp de căutare în spitalul Colței s'a vindecat.

Criminalul din amor, fu arestat și ieri i-s'a judecat procesul de către tribunalul Ilfov, secția de vacanță. Acuzatul Pașaliu a mărturisit totul cu o naivitate de copil ce este încă. Lacrimile îi înecau vocea și suferința de care era cuprins să exprima pe figura lui dezolată.

Tribunalul ținând seamă de împrejurările acestei „drame“, a condamnat pe Pașaliu numai la 4 luni închisoare.

Ofițeri români premiați la Viena. S'a scris la acest loc, înainte cu câteva săptămâni, cum domnul sublocotenent Sp. Dimian dela regimentul 37 de infanterie din Viena a fost distins cu două premii principale cu ocaziunea întrecerii în tir între ofițerii corpului II. de armată. La a doua emulare, la care au luat parte joi, numai ofițerii regimentului 37, d. locotenent Dimian a fost primul, și a câștigat premiul de onoare, pus de generalul comandant al diviziei, eșind, cu 150 unități, departe înaintea celorlalți concurenți (II. 130 unități), pentru ce a fost viu felicitat de camarazi și de superiori.

Cu bucurie anunțăm, că la același prilej, încă două premii au fost luate de Români, anume, de domniul sublocotenentului Sabin Savu și Cernea. Bravii noștri ofițeri sunt felicitați la succesul splendid ce au avut și pentru onoarea ce au făcut neamului românesc între străini.

Din străinătate.

Agravarea situației în Persia. Guvernul persan lucrează acum la o notă pe care o va remite guvernului rus, protestând contra amestecului acestuia în afacerile interne ale Persiei.

Între altele nota cuprinde și următoarele: „Guvernul rus dă sprijin material și moral exșahului și se amestecă în afacerile noastre interne fără nici o competență.“

Presă cere pedepsirea exșahului, agitând pentru revoluție și îndemnând poporul să procedeze cu acesta, cum au procedat Erancezii cu Ludovic XVI.

Presă mai accentuează că prezența consulilor ruși în Persia constituie un mare pericol pentru independența Persiei. Consulul turc din Ben-

derbugir a telegrafiat guvernului său că trupele persane au atacat consulatul englez și l-au ocupat. Consulul englez a cerut ajutor urgent, deoarece viața supușilor englezi este în pericol.

Din Teheran vine știrea, că fostul Șah ar fi părăsit orașul Benderiges, pe bordul unui vapor, îndreptându-se spre Meschedisser.

Conflictul din Maroc. „Times“ din Londra, anunță următoarele: convocarea unei conferințe internaționale pentru rezolvirea chestiunii marocane nu este binevenită.

Cu toate acestea, dacă tratativele franco-germane nu vor duce la un bun rezultat, este nevoie de convocarea unei conferințe internaționale, care va aplana diferendul ivit între cele două puteri.

Ambasadorul francez Cambon din Berlin a continuat tratativele cu secretarul de stat Kiderlen Waechter.

„Colonial Gesellschaft“ ocupându-se cu chestia marocană, publică următoarele:

În cazul, când Franța și Spania ar avea de gând să rupă o bucată din cozonacul marocan, atunci și Germania are dreptul să facă aceasta.

Germania nu se mulțumește cu acei câțiva kilometri pătrați de lângă lacul Tsad, ci pretinde un teritoriu lângă Agadir. Persoanele, cari se identifică cu acele publicate în „Colonial Gesellschaft“ sunt de părere, că Germania trebuie să-și apere pozițiunea pe care și-a creat-o în Maroc.

Din Fez se comunică ziarului „Echo de Paris“, că un nou pretendent Muley-Mohamed predică războiul sfânt pe teritoriul Iefru în special între triburile Ait-Yussi și Beninoraines.

Căldurile din Londra. Din Londra se anunță, că temperatura s'a ridicat și mai mult zilele din urmă. Patrusprezece persoane, cari se scaldau, s'au înecat în valuri. Se resimte o mare lipsă de apă.

Comandantul marinei austriace cumpără insula Brioni. Comandamentul marinei a început tratative cu frații Kuppelwiese pentru cumpărarea insulei Brioni.

Tratativele n'au dat nici un rezultat de oarece posesorii insulei pretind prețul de 27 milioane coroane. Marina are mare nevoie de această insulă, de oarece Dreadnoughtele nu se pot adăposti în portul de război de la Pola, apa nefiind destul de adâncă în raza portului.

Prezența ex-regelui Manuel în Anglia. În Camera comunelor a fost interpelat ministrul de externe dacă prezența ex-regelui Manuel în Anglia este tolerată.

Secretarul de stat a răspuns azi interpelărei, declarând, că până în prezent nu s'au făcut plângeri contra ospitalității acordate ex-regelui Portugaliei și că chestia s'ar putea discuta numai atunci când se vor ridica pretențiuni.

Discursul noului președinte ai Camerei Austriace. D. Silvester, președintele Reichsratului austriac a rostit Marți un discurs senzațional la un banchet oferit de „Volksbundul“ din Salzburg. Între altele dânsul a spus, că Bismark, care a fost întemeietorul triplei alianțe, a asigurat prin aceasta libera dezvoltare a Europei.

În legătură cu aceasta eu voi propaga ideea ca toate puterile de lângă Marea Mediterană să încheie o alianță. Este pentru prima oară că eu dau în vileag această idee. Eu cred, că prin aceasta puterile din jurul Mediteranei și-ar asigura pentru totdeauna domnia peste această mare. Ideea este neplăcută uneia din marile puteri (Anglia), aceea care necontenit amenință poziția popoarelor germane din Marea Mediterană.

Popoarele germane trebuie să lucreze împreună cu Franța și astfel ar putea ține piept față de acea putere care amenință existența lor în Marea Mediterană.

Diverse

Căsătorie de probă. Acum doi trei ani o scriitoare americană a provocat un adevărat uragan de discuțiuni și a scandalizat pe amicii pudici ai tradițiunii, susținând necesitatea instituirii căsătoriilor „de probă“ pe timp de un an, după care soții să rămână liberi, de a se căsa

tori definitiv sau de a se separa pentru totdeauna, după reușita experimentală. Acea scriitoare probabil că nu știa, că căsătoria de probă există de veacuri în unele sate din ținutul Eifel din Germania.

În ziua fixată pentru bălcu nupțial candidații de căsătorie se duc de se înscriu în registrele dela primărie. Apoi funcționarii stărei civile chiamă una câte una perechile și predându-le inelul nupțial, le invită să se reîntoarcă peste un an ca să desfacă contractul de căsătorie sau să-l confirme pentru totdeauna.

Dacă după primul an de experimentare, soții nu sunt încă siguri, că pot fi fericiți împreună, au facultatea de a reînoi epoca dar după doi ani de conviețuire, căsătoria devine validă pentru toată viața.

Până în veacul XVIII, chiar funcționarii comunei, aveau dreptul să asorteze perechile chiar și fără voia lor, acum însă se cere ca soții să fie aleși singuri între ei și să vie logodiți la primărie.

O tortă istorică. Cu ocazia încoronării, Regele George V al Angliei a primit, între altele, un dar dela o firmă mare de cofetărie, una din tortele naționale, numite *cakes*, care cântărește vre-o 250 kgr. și are o circumferință de 270 metri. La compoziția ei au intrat 700 ouă, 150 kgr. fructe uscate, tot cam atâtea migdale și 95 kgr. de unt, zahar și făină, și pentru manipularea ei a fost nevoie de încordările reunite a șase oameni.

Urișa prăjitură e în formă octogonală, în patru fețe mari și patru mai mici și cu 46 coloane corintice. În una din fețe mai mari sunt figurile suveranilor executate cu mâna în miniatură, precum și emblemele Regatului unit: celelalte trei au pajurile principalelor posesiuni britanice din diferitele continente.

Rubrica de șah

sub conducerea maestrului **Gheorghe Marco** (Viena)

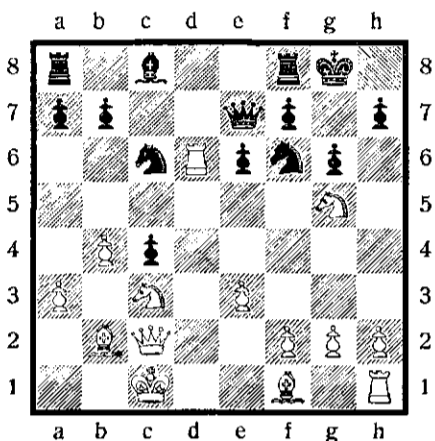
Având a reveni încă la întrecerea Schlechter-Tarrasch, care înaintează încet și arată, după partida a 14-a, rezultatul 3 : 3, +8 remis, reproducem în acest număr o partidă foarte frumoasă jucată între Dr. Hartlaub (alb) și Dr. Benary în cercul șahiștilor bavarezi; partida poate fi luată ca model de joc frumos și distins.

Partia X.

Este un gambit de dame. Deschiderea d2—d4 e caracteristică.

1.	d2—d4	d7—d5
2.	c2—c4	e7—e6
3.	Cg1—f3	c7—c5
4.	e2—e3	Cb8—c6

5.	Cb1—c3	Cg8—f6
6.	a2—a3	Ff8—d6
7.	d4×c5	Fd6×c5
8.	b2—b4	Fc5—d6
9.	Fc1—b2	O O
- Mai bine 9 . . . a7—a6, pentru a continua:
10.	Ff1—d3	d5×c4
11.	Fd3×c4	b7—b5
12.	Fc4—d3	Fc8—b7
- și a câștiga o situație simetrică.
10.	Dd1—c2	d5×c4
- Pare, că mișcarea aceasta e germeul succombării pentru negru, căci, mutând calul, alb ajunge în o puternică situație de atac. Prudent era:
10.	. . . . .	Dd8—e7 ori a7—a6,
- pentru a putea răspunde la Cf3—g5 eventual cu d4.
11.	Cf3—g5	g7—g6?
12.	O O—O	
- Acum amenință perdere de figuri prin Cc3—e4
12.	. . . . .	Dd8—e7
13.	Td1×d6!	
- Inceputul unei combinațiuni admirabile. Configurația se vede aci:

13. . . . . h7—h6
Era doară totuși, mai consult a nu refuză jertfa oferită; alb însă și atunci rămâne periculos; iată cum:

13.	. . . . .	De7×d6
14.	Cc3—e4	Cf6×e4
15.	Cg5×e4	Dd6—d8! (altcum e perdată.)
16.	Fb2—f6	Dd8—c7
17.	h2—h4	e6—e5
18.	h4—h5	Fc8—f5
19.	h5×g6	f7×g6
(ori 19		Ff5×g6
20.	De2—e2!	Fg6×e4
21.	De2—g4+	Fe4—g6
22.	Th1×h7! etc.)	
20.	Ff6—d4+	Tf8—f7
21.	Ce4—g5!	Ff5×c2
22.	Th1×h7 cu mat pe h8.	
14.	h2—h4	h6×g5
15.	h4×g5	Cf6—h5

16.	Th1×h5!	g6×h5
17.	Cc3—d5!	e6×d5
- In cazul: 17. . . . . Df7×d6, urmează:
18.	Ce5—f6 etc.	
18.	Td6—g6+	f7×g6
19.	Dd3×g6+	Renunță.

Deslegarea problemelor 13 și 14

Problema 13. de H. W. Schmidt.

A fost publicată în numărul 135 al „Românului“.

Alb: Fb8. Dc8 Rg8. Cf7. b4. Fg4. b3. e3. Te2. Cd1. (10 figuri).

Negru: Fa8. Ff8. g7. b5. Rd5. Tf5 g5. h4. c3. De1. (10 figuri).

1. Fb8—f8. amenință Fg4—f3 mat.
- a) 1. . . . . Tf5×f4 (ori T—e5)
2. Dc8×a8 mat.
- b) 1. . . . . De1×e2 (ori—f2, f1, h1,—g3)
- 2 Cd1×c3.
- c) 1. . . . . Rd5—e4
2. Dc8×f5.
- d) 1. . . . . g5×f4
2. Fg4—f3.

Problema 14. de I. Möller.

(Vezi „Românul“ Nr. 135.)

Alb: Cb8. a6. b6. Td6. Dg6. Ra4. e4. f3. g3. c2. (10 figuri).

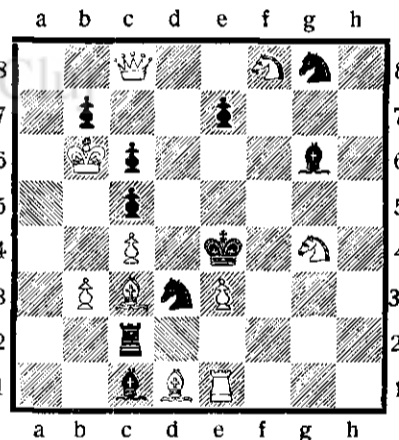
Negru: e6. Rc5. f5. c4. Ff4. c3. d3. Ff1. (8 figuri).

1. Dg6 h6 (amenință 2. Dh6×f4);
- a) 1. Ff4×h6 2. e4—e5. oricum. 3. Cb8—d7
- b) 1. Rc5×d6 2. Dh6—f8. Rd6—e5 3. Cb8—c6.
- c) 1. Ff4—e5! 2. Dh6—c1! Rc5×d6 3. Dc1—a3. Fe5×d6 3. Dc1—e3.
- d) 1. Ff4×g3 2. Dh6—g7! Fg3×d6 3 Dg7—g1. Rc5×d6 etc. 3. Dg7—c7.
- e) 1. Ff4 altcum. 2. e4—e5.) oricum, negru e mat. ori Dh6×e6.)

Deslegarea cu Dg6—g5 e împedecată numai prin Rc5×d6.

Deslegarea problemelor 15 și 16 (amândouă în două trăsături) va fi publicată în alt număr.

Problema 17. (De A. W. Daniel).

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke

Trad. de Iunius

(21)

— Urmare —

O țărancă bătrână, slab îmbrăcată, intră plângând și tremurând în sală; după ea venea ospătarul, care era totodată și sublociitor sau Amman al văii. Femeea își ridică mută mâinile împreunate cătră general, căzu apoi în genunchi la picioarele acestuia.

— Ce însemnează asta? Ce vreți? — se adresă înțepat generalul cătră crășmar, carele nu mai avea fața amicală și supusă a crășmarului și vorbea acum ca omul autorității, modest însă serios și sigur cătră beliduce.

— Intoarceți-vă un moment mila spre această nefericită văduvă și spre sârmanii ei copii, — zise omul conștient de datoria sa, (se chema Meier și numele lui e vrednic, ca să fie amintit). — Sunt trei săptămâni decând biata muere a fost alungată din bordeiul său. Câțiva dintre soldații dvoastră sau cuibărit în mod volnic întrânsul devorând, furând și pustiind totul, ba acum câteva zile au junghiat unica văcuță a bieteii femei. De trei săptămâni nu are nenorocita cu copilașii săi alt adăpost în contra gerului peste noapte, decât

o șură de fân dărăpănată. Și acum cetățene general, au alungat pe mama și pe copilașii ei și din șură, soldații dvoastră, au demolat șura, ca să aibă în abundență material de foc. Mântuiți acest ultim avut al femeii, — căci e posibil încă, — ca să nu fie silită nenorocita să se culce cu ai săi noaptea sub cerul rece în zăpadă.

Generalul răspunse moros: Imi pare rău. Nu cumva i-mi voi lăsa soldații să doarmă în zăpadă? Nu sunt oare leneșii și răutăcioșii voștri țărani de vină la asta? De ce nu cară ziua lemne de prin pădurile aflătoare, în loc să umble hai-mana? Sau poate spatele lor sunt prea gingașe pentru așa ceva?

— Nu-mi vine să cred că acest reproș al dvoastră, să fie serios, — întâmpină omul, — dvoastră înși-vă ați putut vedea zilnic convoiurile de bărbați și de muieri, urcând și coborând cu mare anevoință de dimineața până seara la deal și la vale, ca să procure și aducă lemnul necesar. dvoastră înși-vă..

— Destul!, — îl întrerupse Loison. — Să plece femeea! Este treaba d-tale și nu a mea să-i porți de grijă. Eu trebuie să am milă în alurita asta de vale de trupele mele și nu de babele voastre.

— Generale, — zise neînfricatul crășmar din Andermatt, — nu-ți cer grația și bunăvoința pentru cei jăfuiți, ci pretind să-ți faci datoria față de d-ta însuși.

— Ce dracu!, — zbieră generalul. — Mai îndrăznește încă odată numai omule, să pronunți

aces cuvânt și vei fi arestat, — cu toată autoritatea-ți de staroste*) și ținut la bobarnă de trei ori douăzeci și patru de ore, până ce nu vei căpăta minte! Făcu apoi câțiva pași zorit, în urmă se opri și rămase un moment gânditor. Chemă un ofițer și zise:

— Mergi cu femeea și află ce s'a petrecut. Fă ordine.

După ce fu împlinită porunca, se furișă și Prevost fără rămas bun din odaie și însoțit de staroste se duse la bordeiul siguratic al femeii, care se bocia. Un foc mare lumina întunerecul înaintea lor. Șura de fân fuse demolată deja în parte, iar ce a mai rămas din ea, fu dată pradă flăcărilor. Pe dinaintea soldaților, cari steteau încălzindu-se în jurul focului, se învârtău zgriburind de frig în zdrențele lor câțiva copilași, cari se bucurau de căldura binefăcătoare a văpăii și se delectau în jocul limbilor de foc. Nu mai era aici nimic de mântuit, Flavian murmură înjurând și-i dete starostelui câteva monete, ca să procure familiei lipsite adăpost și hrană, iar femeii care se plânga lângă el, asemenea îi puse în taină, ceva milă în mână și-i făcu semn se o ascundă și să tacă. Se întoarse apoi și dispăru în noapte.

(Va urma)

*) Thalman

Alb începe și dă mat la a treia mișcare a sa. Sunt câte 10 figuri la fiecare culoare.

Alb: Dc8. Cf8. Rb6. c4. Cg4 b3. Fc3. e3.

Fd1. Te1.

Negru: Cg8. b7. e7 c6. Fg6. c5. Re4. Cd3. Tc2. Fc1.

Un tânăr absolvent de școala comercială află aplicare momentan. Recurenții au a se adresa către

Dr. Ioan Suciu,
advocat.
Arad, strada Luther 1.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă, institut de dentică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

... 26 odăi aranjate cel mai modern. ...

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Harta comitatului Arad

cu numirile **noi** ale localităților (trase pe pânză și provăzute cu leașuri) se poate comanda la

Librăria diecezană
din Arad.

Prețul per bucată **16 Cor.**

Anuarul școlar

(Cronica școlară—Évkönyv),

tipărit conform ordinului ministerial mai nou, a-comandat și școalelor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: ziuar de primire, ziuar de frecvență și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiilor și evenimentelor, consemnarea manualelor întrebunțate, date statistice despre școlari, învățător și școală, se află spre vânzare la **Librăria diecezană din Arad.** Prețul unui exemplar pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 cor.

Un candidat de avocat

află numai decât aplicare în cancelaria subscrisului. **Poate fi și începător.** Observ, că mai am un candidat. Condițiunile cele mai favorabile.

Dr. George Gârda

advocat Făget (Facsád).

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloc-ște mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Árpád-tér N. 5.

...: Telefon Nr. 671. ...:

Vei cruța mulți bani!

dacă vei cerceta **hotelul și grădina**

Kravár

din strada Sarló nr. 3

la „Hétvezér”,

unde se pregătesc cele mai bune mâncări ungurești, vinuri alese de deal și bere proaspătă de kőbánya, pe lângă prețurile cele mai ieftine și serv. cel mai bun.

Popicărie acoperită. Iluminație electrică.

Katona și Staitiu

ingineri diplomați.

Birou tehnic. Intreprin-

...: dere de betonaj. ...:

BUDAPESTA, strada Losonczy nrul 15.

Intreprinde orice lucrări de specialitate în tehnică și inginerie; angajază pregătirea de planuri de edificiu și construcții de betonaj, așezarea și controlarea lor specială; pregătește statistice, preliminare și socoți; execută parcelări și comasări. :: :: :: ::

Zidește orice construcții din beton.

Cumpar

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

GYAPJAS LAJOS

măstru zidar diplomat

ARAD, strada ILLES nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori ce lucrări
- în bransa aceasta. -

Face și execută planuri
de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderae.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furniseaza prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Izvor ieftin de cumpărat **gramofoane și plăci** de vânzare și cu plătire în rate.

Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți prețurentul il. gratis din Marele magazin de

gramofoane

al lui

TÓTH JÓZSEF

Szeged, str. Könyök 3.

„Deganin“ contra gândacilor.

Bucură-te d-nă dragă, că încurând nu vei mai avea gândaci (șvabi) în bucătărie, deoarece firma românească: **F. A. DEGAN din Fiume**, (postafiók Nr. 163) a inventat un praf nou

„DEGANIN“

care e cel mai bun și pe toți îi omoară. Costă 1 Kgr. **3 Cor.** Mai puțin ca $\frac{1}{2}$ de Kgr. nu se trimit. Porto costă 72 fileri, iar banii se trimit anticipativ (înainte) la firma susnumită. Dacă comanzi 4 Kgr. Cafea, atunci cere și 1 Kgr. „Deganin“, căci 5 Kgr. se trimit franco. În Fiume toți vorbesc de praful „Deganin“, căci l-au probat cu mare rezultat.

Cere gratis și preț-curent românesc pentru **Cafea bună.**

„Deganin“ cu mare efect.

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și sanatorii aranjat conform tuturor recerintelor moderne; — dietetică după sistemul lui **dr. Sahmann**; — (băi de aier, de soare, de aburi, de aier cald, de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic (neurasthenie, histerie, anemie, diabet, diateză urică, reumatism, boale de stomach

: : și de intestine, etc. : :
Cure de îngrășare și de slăbire. — Nu se primesc în : : stabiliment: boale infecțioase și boale psihice. : :

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegr. și telefon: Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detalii stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. Marius Sturza.

Cruțați și Vă încercați norocul fără margini!

Fiecare loz câștigă necondiționat.

Câștigurile se plătesc imediat.

Tragerile și câștigurile sunt cheazășuite din partea visteriei statului.

va fi câștigul principal, care se va sorți la tr. din 25 August 1911 a lozurilor dela Banca Hip. Ung.

De 500.000 Coroane.

Vă invităm cu toată onoarea a cumpăra cel puțin o bucată două din lozurile acestea de prima bonitate, cari prezintă necondiționat cel mai bun sistem de păstrare combinat cu cele mai extraordinare șanse de câștig, fără nici un risic și fără a perde un ban măcar.

Pentru a înlesni oricui cumpărarea acestor lozuri, le vindem și pe rate lunare și anume de prezent pe: **35 rate de câte 6 coroane.**

NB. Aceluia, care ne trimite primele 3 rate de odată, îi evităm a **IV-a rată gratuit.**

Deja după achitarea ratei prime participă fiecare cumpărător la joc, iar câștigul este în întregime al lui. Cu plăcere trimitem ori cui prospectul cu explicațiile necesare. Binevoii a ne trimite adresa corectă.

6 trageri în fiecare an. 25 Febr., 25 Apr., 25 Iun., 25 Aug., 25 Oct. și 27 Dec., în decursul cărora se trag la sorți peste **2 $\frac{1}{2}$ milioane cor.** Durata jocului este încă cca 48 de ani, în care restimp se împarte proprietarilor de lozuri suma considerabilă de cca **130 mil. cor.**

Acelaș număr poate câștiga și de mai multe ori. Lista oficioasă de trageri se trimite după fiecare tragere punctual.

Cu ocaziunea aceasta notăm; că câștigul principal dela tragerea ultimă din 26 Iunie a. c. în sumă de cor. 100.000 s'a solvit deja fericitului posesor al lozului **Seria 950. Nr. 9,**

Comandele sunt a se adresa pe cuponul dela mandatul poștal către

ÚSTREDNÁ BANKA ÚC. SPOL., Budapest V., Sas-u. 24 sz.

Publicare.

Adunarea generală extraordinară a institutului de credit și economii „Banatul”, societate pe acții în Lugoj, ținută în 27-lea Iulie 1911 st. n. a decis conform prospectului social de emisiune aci jos comunicat, urcarea capitalului social dela coroane 100.000 la coroane 300.000.

Prospect de emisiune.

Subsemnata Direcțiune, conform încredințării primite din partea adunării generale, în scopul efectuării rădicării capitalului social, emite această listă de semnare și acest prospect de emisiune cu următoarele condițiuni:

1. Institutul de credit și economii »Banatul« soc. pe acții în Lugoj, urcă capitalul social dela 100.000 coroane la 300.000 coroane prin emiterea a 2000 acții noi în valoarea nominală de 100 cor. bucata.
2. Semnarea acțiilor se efectuește pe listele de subscriere, cari conțin și prospectul de emisiune, și cari se află la persoanele concretizate din partea direcțiunei.
3. Terminul fix al semnării acțiunilor noi exmisse se stăverește pe 1 Septemvrie 1911 st. n.
4. Fieștecare semnător are după una acție a plăti în prețul acțiunei noi 105 coroane și separat 1 coroană spese de emisiune și anume:

La semnarea acțiilor sau cel mult până la 1 Septemvrie 1911 st. n. 15 coroane spese de emisiune,

până la 1 Decemvrie 1911 st. n. 10 coroane			
>	>	1 Februarie 1912	>
>	>	1 Aprilie	>
>	>	1 Iunie	>
>	>	1 August	>
>	>	1 Septemvrie	>
>	>	1 Octomvrie	>
>	>	1 Noemvrie	>
>	>	1 Decemvrie	>

5. Sumele incurse peste valoarea nominală a acției după detragerea speselor avute cu emisiunea nouă cad în favorul fondului de rezervă,

6. După ratele solvite se garantează acționarilor interese de 5%, iar după ratele restante decăzute este de a se plăti interese de 6% și în caz de întrelăsare se va aplica §-ul 4 al statutelor.

Pentru documentarea ratelor plătite se vor estrada acționarilor tittle provizore, iar după achitarea deplină a acțiilor se vor elibera acțiile originale,

Acele acții, a căror preț deplin va fi achitat cu finea anului 1912, vor participa la rezultatul anului de gestiune 1913 și se vor împărtași în drepturile statutare ca și acționarii vechi.

7. În senzul §-lui 157 al legii comerciale în 60 zile dela terminul fix al semnării este a se convoca adunare generală, la care sunt a se invita conform statutului atât acționarii vechi, cât și cei noi.

8. Toate corespondențele referitoare la aceasta emisiune nouă sunt a se edresa institutului de credit și economii »Banatul« societate pe acții, Lugoj.

Lugoj, în 27-lea Iulie 1911 st. n.

Direcțiunea.

Cele mai bune **oroloage**
 Cele mai solide și **juvaericale**
 Cele mai moderne

atât pe **bani gata, cât și în rate** pe lângă **chezășie de 10 ani** cu prețuri ieftine, liferează cea mai bună prăvălie în aceasta privință în întreaga Ungaria

BRAUSWETTER JÁNOS
 orologier în SZEGED.

☛ Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Pentru sezonul de primăvară!

Recomand magazinul meu bogat asortat în pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment în pălării de băieți pe lângă prețuri fixate. Totodată recomand

≡ atelierul meu de blănărie ≡

pentru toate lucrările ce cad în bransa aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

Ioan Bálint („János“)
 Timișoara-Fabric. Palatul orășenesc.

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de câte 40 bucăți ! calese diferite la dispoziție. ! Telefon 439. Prețurile se trimit grătit și francat. !